179
Государственная ордена Ленина БИБЛИОТЕКА СССР имени В. И. ЛЕНИНА

Масса а мехкашкара пролетараш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО свет

Шинара 9
ДЕКАБРЬ
№ 97 (2306)
1958 шу
Мах 20 кеп.

Советски Союза Коммунистически партен Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лакхехьарча Совета орган

Дикача хьокхамашца чакхъяккха газеташтеи журналаштеи подписка

1-ча октябре денз масса а мотти-гашка 1959 шера долча журналаштеи газеташтеи подписка хьайийлай. Къаьстта цу лоарХІмерча политически кампанех белгалдаккха дезар да, беррига советски нах, советски экономикеи культуреи лакхаяккхара ворхІ шера лаьрхІа йола ІалальмаТе йоккха программа чІоагІъергйолча аргІаи йоацача партен XXI съезда кийчо еча хана из подписка ДІахьош хилар. Съезде ювнаргъя 1959—1965 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабарах йола контрольни цифраш. Съезда кийчо еча хана советски наха кхы доккхагІа къахьегама керда толамаш доах, хІаьта кхы а чІоагІагІа лаккхлу бакъдар, партен дош нахага ДІакхоачийтача советски печата лоарХІам.

ХІанз СССР-е арадувл 7900 совгІа центральни, республикански, краеви, областийн, городийн, районийн; многотиражнийн газеташ (царца колхозий многотиражкаш доацаш). Цкъа арахецача цу газетий еррига тираж 56,7 миллион экземпляр я. Вай мехка арадувл, шера йола тираж 400 миллион экземпляра цукхагІа йолаш 750 совгІа журнал.

Хадданза, денгара ди массаз доал лаккхлу советски наьха газеташцареи журналашцареи безам. Из да цар культура лакхъялар.

ХІанз подпискаш а рознице дохкарах а нахата ДІакхоач цхьан тиражах дола 80 миллион совгІа экземпляр газеташ журналаш.

Дукха ха йоацаш ССКП Центральни Комитете лийцад, газеташтеи журналаштеи подписка чакхъяккхара юкъера кхоачамбоацараш ДІадахарах дола дош. Хіаьта яьча постановлене тІа белгалдаьха да периодически изданеш ДІайоаржаелга тоадарах дола гІулакхаш. «Союзпечата» болхдошта хьалхашка оттадаьд газеташтеи журналаштеи подписка дика чакхъяккхара а хІара дезалга газеташ журналаш хургдолаш из ДІаяхьара а дехкар.

Хьалха ДІадахача шерашка доккхий кхоачамбоацараш дар газеташ журналаш ДІадоаржадара юкъе. «Союзпечата» органаша хІара периодически изданен подпискана планаш телар почтови отделенештеи подписной пункташтеи. Из вІалда а хила йиш йоацаш гІулакх да. Дукхагіа долча газеташтеи журналаштеи подписка цхьаккха тайпара лимиташ йоацаш хила еза.

Цхьадолча газеташта, масала, «Комсомольска правда», «Советски Россия», «Пионерска правда», журналашта, масала, «Работница», «Огонек», «Здоровье», «Крокодил», «Мурзилка» ишта кхы йолча изданешта а ханна лимит оттаяй, хІана аьча Іалальмате йоккача тиражах арадувлача цу газеташтеи журналаштеи каьхат а полиграфически торонийн а кхоачам ца хилар бахьан долаш. Кхы долча газетийн журналийн тираж подписка чакхъяьнначул тІехьагІа оттаергъя.

«Союзпечата» органаш декхарийла я беррига шоай болх паргІатта, шоай безам болча изданешта бахача нахага подписка йітара принцип толха цаеш ДІабахьа. Бакъда газеташтеи журналаштеи подписка еча хана бахача наха юкъе беш бола кхетама болх лаьгІбе беза яхилга-м дац из. Бувзама органаш, «Союзпечати», еррига печать ДІайоаржаеш йола общественни организацеш декхарийла я периодически изданей пропаганда шерье, цхьа кІезигнеш-кара ДІаиккхача дерригача газеташтеи журналаштеи подписка лимит йоацаш хиларах къахьегамхой ДІакхетабе, хІаьта чІоагІагІ эшаш а царна мегаргІйола а изданеш харжеи язъяйтеи дешархошта новкъостал де.

Кхоачамбоацарех лархІа деза ДІадахача шерашка предприятейн, учрежденейн кхыйолча организацейн чотах дукхача периодически изданешта подписка еш хинна хилар. Из бахьан долаш, дукхагІа долча даькъе хьалхле лелаераша шоашта газеташ яздацар. Хіара саго шийна газеташ журналаш язделга лакх а деш, организацешта подписка ёлга лаьгІара тІехьа еррига низ тІа а бахийта къовсам лелабе беза.

Ала дезаш да, ДІадахача шерашка хинна кхоачамбоацараш ДІадахар бахьан долаш вай республике газеташтеи журналаштеи подписка ДІаяхьара гІулакх дикагІа лелаш хилар. ДІадахача шера 1-ча декабре кхаччалца хинначчунца нийсдича уьх шера 1-ча декабре кхаччалца 10 процент дукхагІа подписка чакхъяьнначул. ПаргІатта, хержа а хержа, ший безам болча газета, журнала, подписка е йиш хилар бахьан долаш къаьстта дикагІа ДІаяхьа вІаштІехьа доал моттигерча изданей подписка. Наьха дукхагІа безам хул шоай район, республика йовза, цун гІулакхаш довза. Цудухьа къаьстта дикагІа лел республике районерча газеташта еш йола подписка. Дика лел подписка ДІаяхьара болх Сунженски, Саясановски, Каргалински, Шалински районашка. Цу районашкара партийни организацеш подписка чакхйоккхийла лоарХІаме политически мероприяти а лаьрхІа йоагІача тайпара хьалхле лелаю цу балха. Цул совгІа парторганизацешна шой уполномоченаш а хержа, периодически печата пропаганда е агитатораш, культпросвет болхлой юкъе а эза ДІаьхьу из болх.

Республикерча ерригача районашка ишта дика лелаш периодически печать ДІайоаржаяра болх. Къаьстта во лел Урус-Мартановски, Советски, Шалински районашка. Цу районашкара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш подписка чакхйоаккхийла лоарХІаме гІулакх долга кхета а дьь озрдагІа яьннаяц цу балха. Во лел «Сердало» газета подписка елга Наьсарен районе, город МагІалбике. Наьсарен районе уьх шера «Сердало» газета 1300 экз. хиннача 1959 шера хІанзалца хьа 268 экз. мара подписка яьяц, хІаьта город МагІалбике 700 экз. хиннача 230 экз. мара яьяц. Уьх шерарчул дукхха а дукхагІа газеташ журналаш бахача нахага 1959 шера кхоачаргдолаш тоабе беза из болх цу районашка.

Подписка дика чакхъяккхара чІоагІа лоарХІам болаш а, хІаьта новкъостал де декхарийла а да районий газеташ. Подписка ДІаяхьара дешаш дувцаш, тайп-тайпара периодически изданеш йоацаш, бахача нахата ший ханнахьа газеташ журналаш ДІакхачийтар дувцаш йола материалаш каст-каста хила еза районий газетий оагІонаш тІа. Цу лоарХІамерча политически кампанен йизза терко а яь вай республикерча къахьегамхошка, хІара дезалга газеташ журналаш кхоачаргдолаш партийни, комсомольски, профсоюзни организацеш, «Союзпечата» органаш вай республике подписка дика чакхъяккха декхарийла я.

Москвена юхера керда город

ССКП XXI съезде е лаьрхІача новкъоста Н. С. Хрущева доклада тезисаш тІа дувц тІехьарча шерашка СССР-е нах чубаха цІенош дукхха хьалдеш долга. Городашкеи болхлой поселкашкеи нах чубаха цІенош тІехь-тІехьагІа дукхагІа хул, миллионаш цІенош хьалдаьд юрташка а. Іалальмате чехка хьахулаш латт керда городаш а. Массехк шу хьалха Московски областен Ухтомски районе хьалъяьй Лыткарино яха город. Городе хІанз 25 эзар саг вах. Кхыметтел тІехьарча 2,5 шера а уккхаза хьалдаьд 46 эзар квадратни метр нах чубаха цІенош, хьалъяьй тикаш, больница, школаш, берий учрежденеш, стадион. Хозача улицашка уккхаза ДІаегІай дукха гаьнаш а. Укх шера ДІаегІай уккхаза 1600 га, хІаьта кхы а ДІайотІаргйолаш я 1100 га.

Дукхха цІенош хьалду тІехьагІа цар чу бахаргболча наха дакъа а лоацаш. Цу тайпарча кхаь цІагІа, хІанзе а баха хайшаб хІаранена цхьацца квартира кхаьча 54 дезал. Хьалдеш латт уж тайна ворхІ цІа кхы а, хІара цІагІа 18. квартира а йолаш.

Сурта тІа: городе Лыткарино Первомайски улица.

Н. Кулишева сурт. ТАСС фотохроника.

Шоай нормаш тІехкхоачашъю

Назрановски совхоза инженер вола Льянов Умалат центральни усадьбе а вена сихха механически мастерске вахар.

— Саид, — аьлар кертерча инженера токарни цеха начальник волча Тумгоевга,—«ЗИС-355» яхача автомашинана 12 барабанни шиллькаш е еза, хІана аьча хьажкІаш чуэцара гІулакх тІехьадусаш латт.

Шоашта бе аьнна болх шоайла ДІа-юха а бийкъа бе болабелар токараш-комсомольцаш Бексултанови, Саговн, Фисенкои. Шоашта тІадилла гІулакх ханнахьа кхоачащцир цар. ЦаІ шоллагІчоа тІехьа хьателлар цар яь яьнна деталаш. Тумгоевс трубка хьа а йіца телефон техар инженерата, заказ йистедаьккхад, аьнна.

Нов. Льянов мастерске ше хьачуваллапехьа кисара кронциркуль хьа а яьккха, масса йола шпилька хьа йіца, йиставаьлча чІоагІа раьза хилар.

Сихренна мастерске хьачуваьлар трактористе.

— Новкъостал делаш, кагирхой— аьнна дийхар цо царгара, поршнеш кольцаш еха, дукха бе безаш болх болх бисаб са.

Дукха ха ялалехьа тракторист мастерскера аравоагІа керда яь кольцаш яхьаш.

Ишта чакхдоал цига хІара къахьегама ди. Цхьанне дех болташ е, шоллагІчо-тайкаш, кхоалагІчо чоалхане деталь е яхаш. Беррачаненна а дех уж сихагІа яь йистебалар, хІаьха а уж токараш-комсомольцаш шоай ханнахьа из беррига болх баьйистебоал. Цул совгІа цар йолаш йола продукци дика а хул.

— Дика болхлой ба уж яхаш дувц токарни цеха къонача кагирхоех совхозе. Цу токарни цехо производственни декхараш кхоачаш ца деш ха ягІац.

Сийлахь-боккхача Октября 41 шу дизара сийна социалистически яхье а бьаьнна Фисенкос 125 процента, Саговс 200 процента, Тумгоевс 210 процента план кхоачашйир цар. Царех хІаране хІара денна шиъ ах норма кхоачашйора. Из дар дезача Цийна сийна цар доккха совгІат.

В. НИКИТИН.

Нефтяникаша керда толамаш доах

МагІалбика нефтяникаша партен XXI-ча съезда сийна социалистически декхараш тІаийцад 1958 шера мехкдаьтта даккхара план ханал хьалха кхоачашъе, планал совгІа 14200 тонн кхоача доагам даккха.

Шоаш тІаийца декхараш толаме кхоачащдарна болхлошеи, инженерно - технически болхлошеи гІулакхерча нахеи шоашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь, доккха къахьегама толамаш даьхад. 1-гІа декабрь тІакхоачаш планал совгІа дуькха эзараш тоннаш мехкдаьтта деннад цар.

Социалистически яхье баьнначарех хьалхара моттиг яьккхай 3-ча нефтепромыслан коллективо. Цу коллективо планал совгІа 8 эзар тонн мехкдаьтта даьккхад.

И. АПУРИН.

Керда декхар тІаийцад

Шалински района «Джалка» яхача совхоза 1-ча отделенен хьакхарчий - товарни фермерча къахьегамхоша 1958 шера хьакхарчий дукхал 1000 кхачийта, аьнна, денна дош ханал хьалха кхоачащдаьд. Бакъда бетта 20-ча ноябре цар ферме 1010 хьакхеи хуреки яр. Хьакхарч дика, цІена лелаеш, тайп-тайпара даа хІама даьттадеш хьайоагІа нов. Зангаев бригадир вола хьакхарч лелаю бригада. Къаьстта балха дика ка йоалаш ба С. Поминовах, Е. Пастуховах, А. Чернышевах, ишта кхы-бараш.

Укх деношка Н. С. Хрущева XXI-ча съезде ергйолча доклада тезисаш къозабаьлеш, керда декхар тІаийцад нов. Зангаева бригада членашка. Цар дош деннад укх 1958 шера планал совгІа кхы а 200 хурск кхее.

Б. ЗАНГАЕВ.

Партен съезда сийна

Грозненеи локомотивни депо машинист-инструктор нов. Н. П. Нефедов керте латтача колонна локомотивни бригадаша ССКП XXI-ча съезда сийна коммунистически яхье а этта лийх коммунистически бригада еш доккха балха декхараш тІаийцад. Технически скорость лакхъе а доагам кходе а аьнна цар тІаийцача декхарел совгІа, коммунистически даькъалацархоша дош деннад 3—4 шу даьлалехьа кІезига дийна барашка 8—10 класс йистеяккхалца дешийта а, хІаьта бахача наха гІиллонаш хьалъеча шерра даькъалаца а.

Коммунистически вахте эттачар шоаш денна дош толаме кхоачашду. Масала, машиниста н. М. А. Дзандаровс Берса-Юртара Грозне йоалайир беза мухь кхухьаш йола поезд, планал совгІа 1400 тонн мухь а бахьаш. Планал совгІа кхо эзар тонн мухь а бахьаш Грозне поезд йоалайир машиниста Д. Гончара.

Г. АНОХОВ.

Африкан халкъий Конференцен Председателага

Советски Союза халкъий цІерахи сайгареи дІайха моаршал хоатт аз, цар колониализманна духьал лоаттабеча къовсаме африкански континента халкъий барт-цхьоагІо чІоагІлуш латтара тешал деш йолча Африкан халкъий Конференцен даькъалацархошка.

Хьона хов, къамий деша хьакъехьа Советски Союз хувца ца луш халкъаш шоай лоІамах дахар бокъо хьаллоацаш хилари халкъаша къамаш лоІамахи кортамукъеи хиларга кхача а из чІоагІде а лоаттабу къовсам хьаллийца а хьаллоацаш а хилари. Советски Союза халкъаш цІенча дег тІара гІаддолх Африкан халкъаша колониальни Іоаткъама духьал, шоайх хургдар шоаш къоастаде бокъо бахьан нийса лоаттабеча къовсаме хІара толам баьккхача. Шеко яц, тІа-тІа чІоагІагІа барт болаш Африкан халкъаша къовсам лоаттабу нийса гІулакх котдаргхиларахи колониализман йохкаенна система ДІаяккхара сийлахь-йоккха исторически процесс юхасоцае цхьаккха а низашта могарг ца хиларахи.

Тешаш да тхо, Африкан халкъий Конфенренцес а, Бандунге оттадаьр ДІахо хьош, Каире хинна Азеи Африкани Аккре хинна шоай лоІамах йолча Африкан паччахьалкхенийн исторически конференцеша санна, африкански халкъаш вІаши кхотадара гІулакха гІо деши Африка доазол дехьарча доалах йизза мукъаяккхара наькъ тІа керда гІа боаккхилгеи хургхиларах.

ЦІенча дег тІара лов сона Африкан халкъий хьал тоадара, машара гІулакхи халкъашта юкъера доттагІали котдалара шийна хьалхашка латта декхараш Конференцес толамца кхоачащдар.

Н. ХРУЩЕВ,
СССР Министрий Совета Председатель.

Москва, Кремль, 1958 шу 5 декабрь.

Атомнии водороднии герза тохкамаш делга соцадара хьакъехьарча дешах лаьца

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВОН ДЕКЛАРАЦИ

Советски правительствос тІадилларах атомнии водороднии герза тохкамаш делга соцадара хьакъехьара дош дувца аьнна Женеве вІашагІкхийттача совещане 29 ноябре советски викало Іойийшар Советски правительствон Декларацин.

Декларацие тІа белгалду, США-ни Великобританени барта баккха безам ца хилар бахьан долаш ядерни герза тохкамаш делга соцадара хьакъехьара дош дувца аьнна Женеве вІашагІкхийтта СССР-еи, США-ни, Великобританени совещани барт ца кхеташ латта кхо кІира совгІа ха хилар.

Декларацие тІа белгалду, США-ни Великобританени правительствашка хьаувттадеш долча из дош къоастадарца вІалла гІулакх доацача «дешашеи» «бахьанашеи» ядерни герза деш дола тохкамаш сихагІа соцадара гІулакха цхьанна тайпара новкъостал деш ца хилар.

Кхы ца гоадеши массанахьеи ядерни тохкамаш делга соцаде а гІерташ, Советски Союзо Женевски совещане хьажа тІаийхьай атомнии водороднии герза тохкамаш делга геттара соцадара хьакъехьарча соглашене проект.

Проект тІа ялх статья я. Цар тІа дувц, Соглашенена кулгаш яздаьчул тІехьагІа моллагІча а атомнии водороднии герза цхьаккха тайпара тохкамаш дергдоацаш СССР-еи, Великобретанени, США-ни правительствашка чІоаггІа декхараш тІаэцилга; дунен тІарча воках паччахьалкхенаша а цу тайпара шоашта декхараш тІаэцарна гІодергда аьнна уж кхо правительство декхарийла оттилга.

Ядерни герза тохкамаш дергдац аьнна тІаийца декхараш кхоачащдара тІехь тІахьожам барна контрольни аппарат вІашагІйолла еза йоах соглашенен проекта тІа. Цу аппарата кара хургьа экспертий Женевски совещане могаярах вІашагІъехка дуккха контрольни посташ. СССР-еи, Великобританени, США-ни правительствош раьза хила еза шоай территореш тІа — хІаьта цул совнагІа США-н Великобританиан шоай карарча территореш тІа е шоаш тІахьожам йолча территореш тІа — раьза хиннача боараме контрольни посташ оттаийта. Соглашенецарча Протокола керттерча положенешка хьежжа оттаю тІахьожам бара система. Соглашении Протоколи шаккъа а цхьан ханна закона чу долл.

Проекта тІа белгалду Соглашени ха йоацаш хилар а совещане даькъа лоацаш мел болчар шоай конституционни бокъонашка хьежжа из мога майингге а закона чу йолаш хилар а.

Соглашенен проектаца дувзаденна, Советски правительствон Декларацие тІа белгалду: нагахьа санна США-ни Великобританени правительствашта контрола керттера положенеш Соглашене тІа ДІаязъяр гІойленагІа хете Советски правительство цунна духьала хург ца хилар. Фуннагіа хуле а ядерни герза тохкамаш делга соцадарах йола решении цу решенена тІехь еш йола контрольи цхьан ханна закона чу йорг хилар лоарХІ Советски Правительствос.

(ТАСС).

Цеха совгІат деннад

Производственно - товарни конторан № 1 йолча цехе 1958-ча шерах хьалхарча ах шера болхлошеи, инженерашеи, гІулакхера баракшеи 105 рационализаторски предложени еннай, хІаьта царех 75 предложени балха юкъе а йоалаяьй.

Цу предложенеша шера 400 эзар сома пайда лургба.

Нохч-ГІалгІай совнархозо рационализаторскии изобретательскии болх дика вІаштІехьабаккхарна цеха коллективана совгІата 100 тума деннад.

С. КЕРИМОВ.

Советски школен керда этап

«Правда» тІара передовая

16 ноябре «Правда», тІа араяьхь ССКП ЦК-ан СССР-а Министрий Советеи «Школен вахарцара бувзам чІоагІбарахи мехка халкъа дешара система ДІахо а дегІайоалаярахи» йола, Советски Союза Коммунистически партен Пленумо могаяь, тезисаш Іалальмате боккха лоарХІам бола документ да. Юкъера а лакхера а школа эргайоаккхаш тоае аьнна тезисаш тІа оттаяь программа СССР-а халкъа боахам 1959—1965 шерашка дегІабоалабара контрольни цифрех йолча Н. С. Хрущева доклада тезисаш тІа оттадаьча коммунизм хьатъярах долча кердача доккхийча декхарашца айхха ювзаенна я.

Советски школас кийчбаьб миллионаш бола дийша, культурни гражданаш, социализм хьатъеча дика даькъа лаьца нах. Цо хьалхехьь цІи оезача Іилмахой, инженерий, конструкторий Іалальмате дика кадраш. Цу кадрашта карагІдаьннараш а цар творчески къахьегам а ба Советски Союзо яьха исторически Іилман - технически коталонаш. Цхьабакъда карагІдаьннарех кхоачам хинна Іеш баьд советски нах. Вахаро школанна хьалхашка утттаду керда дегІадена декхараш.

Коммунистически общество шерра хьалъяра ха хьаэттай вайна. Советски Союз технически-экономически дегІаяра йолча гарггарча а гаьнарча а перспективаша кхы а доккхагІа дола декхараш хьалхашка утттаду вай обществон берригача къахьегамхошта. Ишта гІулакх латтача хана юкъера дешара а лакхера а школа коммунизм хьалъяро ДІадехарашта тІехьаюс, цІенхошта дола кхоачамбоацараш да пунца. Партен XX-ча съездана ССКП ЦК-ас яьча отчетни доклада тІа белгалдоахар, вай школен цІенхошта дола кхоачамбоацар да дешар вахарах хьаьда хьехилгеи школа йистейоаккхараш практически балха во кийчбаь арахецилгеи, яхаш. Школеш эргайоахаш тоаяра наькъаш белгалдаьхад новкъоста Н. С. Хрущева ССКП ЦК-а Президиуме яздьча «Школен вахарцара бувзам чІоагІбарахи мехка халкъа дешара система ДІахо а дегІайоалаярахи», яхача записка тІа. Цу запискера тІа оттаяь предложенеш ССКП ЦК-ас мога а йир, советски наха чІоагІа кьал а лаьцар.

Партеси правительствоси белгалдаьккха юкъераи лаккхераи школа эргайоаккхаш тоаелга дешар хьехара а хьатІаккхувш йоагІа тІехье кхетаяра а боарам хадданза лакх а деш, дешар хьехилга хІама хьадеча къахьегамца дувзаш да. Комсомола III-ча съезде ше даьча исторически къамаьлаца В. И. Ленина хьийхар, алхха школашка чубенна ца а Іеш, шоаш Іомадер а шоаш дешар а болхлойн ахархойн къахьегамца дувзаш хила беза кагирхой, яхаш. Дешар хьехилга кІама хьадеча къахьегамца дувзара гІулакх отталаьд Коммунистически партен эггира лоарХІамерча документаш тІа, из гІулакх лакх а даьд, къоаста а даьд ССКП ЦК-ан СССР-а Министрий Советеи тезисаш тІа. Цу исторически документа тІа белгалдаьккхад, хаьддача хана денз берригa кагирхой обществонни — пайданерча къахьегама юкъе даькъа лаца декхарийла ба, царна Іилмай лардаш хьехилга промышленносте е юрта боахаме хьегача хІама хьадеча къища дувза дезаш да, яхаш.

Бакъда, РСФСР-е, Украине, кхыча союзни республикашка дуккхача школешка дешар хьехилга хІама хьадеча къахьегамца дувзаш хІанзехьа а Іоаяь хьалхара опыт чІоагІа мах болаш а перспективни а хилар. Масала, Ставропольски крае хьахиннай колхозашка дешархой бригадаш вІашагІъехкаш йола Іалальмате дика инициатива. Уж вІашатІъехк 8—9 классашка деша багІарех. Дешар хьехилга производствоцеи къахьегамцеи дувзаш леладеча дикагІча школай опыт кІоаргга Іомаяро новкъостал дергда халкъа дешар эргадоаккхаш тоаделга толамца чакхдаккхара.

Тезисаш тІа юкъера дешар шин этапа декъилга могаду. Юкъерча дешара кхалхара этап я хІанзарча ворхІ шерарча дешара школеи когаметта йіца чакхъяккханза яргйоаца барХІ шера дешара школа. Йисте яккханза яргйоаца барХІ шерара школа ворхІ шерарча школаца кийсйича халкъа дешар дегІадоаладарна лоарХІам болла гІулакх да. БарХІ шерара школа йистеяккха беррига кагирхой предприятешка, колхозашка и. кх. общественно - пайдане къахьегаш хила беза.

Дизза дола юкъера дешар чакхдоаккхарца калирхоша дешара шоллагІча этапе. ХІама хьадеча къахьегамца дешар дувзаш юкъера дешар Іомаделга чакхдаккха йиш хуртъя болхлойн ахархойн кагирхой школашка, производственни гІулакх Іомадеча юкъерча юкъарча дешара къахьегама политехнически школе (фабрично-заводскойн юртбоахамеи школашка), барХІ шерарча дешара ларда тІара болх беча техникумашка.

Дешар Іомаде а хьатІаккхувча тІехьешна коммунистически кхетам балла а эттара дикагІа дола хьал хулийташ йола школаш - интернаташ тІа-тІа а дукхагІа дегІайоагІаргъя. Юкъерча дешара шоллагІча этапа лакхехьа йийцача школеи совгІа, музыкан, хореографически изобразительни искусствон даькъе тІехьаьнна дика кхетача беразшта йола школаш йиттача бакъахьа я. Тезисаш тІа могаду математикаца, физикаца, химиеца, биологеца къаьстта безам болчеи царех дика кхетачеи кагирхошта йола школаш яхкара дош дувца.

Школаш эргайоахаш тоаярах дешабагІараш дуне коммунистически уйланца кхетадергдолаш кхебарна Іалальмате боккха лоарХІам бола гуманитарни дешар кІезгде е мелде вІалла йиш яц. Кхы а чІоагІагІа лаккхлу школен кхетам балара декхараш, школерча пионерскии комсомольскии организацей лоарХІам. Из деш ДІадаккха деза школьникаш физическии эстетическии кхетабара бизза, мах ца белгу, кхы а шерагІа дегІайоалае еза техникан, искусствен, натуралистически балха физкультуран, спорта, туризман даькъера йолча кагирхой самодеятельноста тайп-тайпара формаш.

Тезисаш тІа белгалдаьккха да, халкъа дешара система эргалаккхар планах мадоагІара а массехк шера вІаштІехьа даькхкаш а ДІадахьа дезилга. Іалальмате чІоагІа моттигерча хьалий лоарХІам а беш. Из болх чакхбоаккхаш школеша бахача наха ду гІулакх цхьанна тайпара воча а ца доаккхаш, эггира аттагІарча формаех дуккхача кагирхоша дизза дола юкъера дешар йистедаккха торлургдолаш оттаду дерригa а. **Парти гІерт, кхал а маІа а мел болча болхлошкей колхозникашкеи юкъера дешар йистеданккхийта, къахьегама овсарле хадданза лакхъеш дола хьал а лерхІ цо цу денхарах, цудухьа коммунизм толамца хьалъяра долча лоарХІамерча гІулакхех цаІ а лерхІ цо цунах.**

1959—1965 шерашка СССР-а халкъа боахам дегІабоалабара контрольни цифрех йолча новкъоста Н. С. Хрущева доклада тезисаш тІа лерхІаш да халкъа дешар лоарХІам боллаш дегІадоаладе. Юхьерча, ворхІ шерарча, юкъерча школашка деша багІа нах 1958 шера 30 миллион хиннача 1965 шера 38—40 миллионага кхоачаш хургба. Болхлойн юртарчеи кагирхой школашка, профессионально-технически школашка, хІаьта ишта кхийнарий школашка деша багІа нах а лоарХІам боллаш дукхагІа хила беза. Школашка-интернаташка деша багІа нах 1958 шера 180 эзар саг хиннача 1965 шера 2 миллиони 500 эзари саг хургва, вешта аьча 14-зза дукхагІа. 1952—1958 шерашка 1 миллиони 700 эзари саг арахийцача 1959—1965 шерашка 2 миллиони 300 эзари саг арахецаргва лакхерча дешара заведенеша.

Тезисаш тІа йоккха моттиг ДІалоац СССР-е лакхерча дешара система ДІахо а тоаяра гІулакхо. Лакхерча дешара система эргайоаккхаш тоаелга тІадерзадаь хила деза специалисташ практически а теоретически а дикагІа кийчбара, цо новкъостал де деза общественни Іилмаш Іомаделга а студенташ коммунистически кхетамца кхебелга а лоарХІам боллаш лакхдара. Лакхерча дешара заведенешка хьаийбе беза эггира хьалха практически балха стаж йола кагирхой, вузашка деша баха кийчбала эгшира дикагІа йола торонаш хилийта еза къонача болхлошеи колхозникашшеи. Лакхерча школе дешар хьехилга практикаца, къахьегамца дувзара хьадда йола формаш, уттаве еза вуза профильга, студентай лоаттамга, хІаьта ишта къамани моттигерчеи эргалонашка хьежжа. Вай школа дегІайоагІаш тІа-тІа а лакхлуш бола лоарХІам хургба сайренарчеи заочнии дешара.

Тезисаш тІа белгалдаьккха да общественни Іилмаш хьехилга тоаданза дарг ца хилар. Марксизм-ленинизм хьеха деза творчески, тІагІертта, денал доллаш. Буржуазни идеологецеи ревизионизман моллагІча а гІулакхацеи ца кхаьккха машар хургбоаца уйла йолаш кхетабе беза вай кагирхой.

Юкъера а лакхера а школа эргаяккхара юкъе долх миллионаш болча наьха, дерригача советски халкъа хьашташ. Цудухьа ССКП Центральни Комитетон СССР-а Министрий Советои динза даргдоацаш лаьрхІад цу деша хьакъехьа йола тезисаш берригача нахага ювцийта оттаяр. Халкъа дешара система эргаяькхха тоаеш іохкера наькъаш къестадеча хана цо торо лургья кагирхой къахьегамца кхетабара хьакъехьа хьанзехьа а дикка толамаш даьхача дикагІа йолча школай а вузий а балхахи дуккхача советски наьха предложенехи дикагІа пайда эца.

Цу де лаьрхІача школа эргайоаккхаш тоаяра гІулакхо кагирхой дешара а уж кхетабара а школен бола лоарХІам лакхбергба, халкъа боахама дерригача доакъошта, Іилманна, культурана эша говзал йола кадраш кхы а дикагІа кийчьелга, СССР-е коммунизм шерра хьалъе йолаеннача хана хІама хьадеш йола Іалальмате йоккхий планаш кхоачашъелга Іалащдергда.

Производственни процессашка хьежа приборашца

ЭСТОНСКИ ССР. Таллиннерча контрольно-измерительни приборашца еча заводо контакт йоаца «БИВ» яха измеритель производстве болх бе юкъе йоалаергйолаш кийчъяьй. Хадданза ДІаухача лента доэал ха йиш хулийт кердача приборо радиоактивни изотопаша деча новкъосталца. Цо торо хулийт лента сомал довза а.

1957 шера денз ворхІ кердача тайпай приборашца арахийцай предприятен коллективо. Семилетка йисте йоаллаш ерригаш а производствон процессашка хьежа приборашца арахеца йолалургья предприяти. Завода мощность шозза лакхлургья.

Сурта тІа: «БИВ» яхача прибора схема электрически дакъа тохкаш боахк Лембит Синмсени Николай Вьюни.

Э. Нормана фото. **ТАСС фотохроника.**

Болх бе, деша, даха коммунистически хьисапе

Сийленца кхоачашъе тІайоагІача семилеткан планаш

ССКП Нохч-ГІалгІай обкома секретара А. И. Яковлевс даьча къамаьла тІара

ХІанз вайгара денош бокъонца историческн денош да. Массанахьа а, вай Даьхен ерригача городашкеи юрташкеи Советски Союза Коммунистически партен ноябрьски Пленума решенеша наьха керда низбола политически а къахьегама а уйла айяй.

Патриотически доккхала уйла хиларо, Іалакмате чІоагІа творчески низ тІакхетаро хІара советски сега керча чубоссабу ший хьамсарча Коммунистически партена тонахьа кхотаденна-та вай халкъо кІанз вайга воай дегІадахкарна йолча кердача воархІамерча юкъах — массе а оагІорахьара тоттаденна коммунистически общество хьалъярна йолча юкъах — вай чудола тар а долийташ, селла доккха дукъ даьккха а, селла доккхий хувцамаш даь а хилара саккхетам.

Советски халкъ партен XXI-ча съезда наькъа дода хьатІадоагІача ворхІ шера де дезача Іалальмате доккхийча балхий башха дикача программо дог ура а оттадаь. Цу программаца советски наха гу цІаккха а доврдоаца ленински васкеташ, шийна партара, хьамсара гІулакх хиларца тІаэц цо из.

Партийни собранешкеи конференцешкеи, болхлой, колхозникий, интеллигенцен собранешка, хІаьта яштта печата тІа шерра дувц ССКП ЦК ноябрьски Пленуумо могадаь воархІамера документаш. Уж дувцаш кхы а шерагІа йоаржаю ССКП XXI-ча съезда сийна социалистически яхь.

Яхь лелаеш хьахул керд-керда маьхе бола болам. Миллионаш болча наькъа творчески инициативас пахаддаш гучайолх производство дегІаярш тоаярш гучаяханза йола торонаш, коммунистически хьисапе къахьега, продукци арахецилца совгІадаккха, цун дикал тоаеи дІабода мах чухьанахьа баккхеи дуккхагІа пайда луш йола формаш лех.

Керда башха дика болам — коммунистически къахьегама бригадаш хьаелга — доладаьраш Московски-Рязански машин-наькъа Москва-Сортировочни депон коммунисташ комсомольцаш ба. В. И. Ленина сийлахь-йоккха ночин аьнна цІи тилда цІи хеза Коммунистически субботникаш 1919 шера доладелар цу депо.

Коммунистически хьисапе болх бе лаьрхІача хьалхле лелаеча коллективаша шоай низаш эггара хьалха тІадохийр производственни процессашта автоматизаци комплексни механизаци ярца къахьегама овсарле мамогта дегІайоалаярна, шоай культурнин техническин боарам хадданза айбарца хІанзара техникеи технологии Іомаярна. Коммунистически бригадай членаша декхар тІаец деша, социалистически культуран лаккхаленаш Іомае, дІаяхача хаьнах дисача зенерча гІулакхаца къовсам лоаттабе, ший хьашташ обществон хьашташта карадерзаде.

Коммунистически къахьегама бригадаех бола хоам берригача мехка дІабайзаб, миллионаш нах гІовттабаьб. Цу бригадашца советски наха гу вахаро ше хьийхача а вай мохх дегІабара хІанзарча ханаца тарлуш а йолча яхьа керда, лаккхехьара форма. Коммунистически къахьегама бригадаш хІанз массанахьа а гучаювлаш латт.

ВІашагІъехк уж вай республикан заводашка, промышлашка, стройкашка, транспорте, колхозашка, совхозашка. Коммунистически хьисапе болх бе, деша, яха раьзза хинвай «Старогрознефта» кхоалагІча промыслан ВЛКСМ XIII-ча съезда цІерахча кхоалагІча участкан, Грозненски химзавода комсомольско-кагирхой «Б» сменан № 16 йолча цеха. ПТК электрообессоливающи установкан сквозни комсомольски-кагирхой сменан коллективаш, ишшта кхы дуккха яраш.

Ленински васкеташта мутІахьа йолча комсомолО хІара историческн юкъа шийцара гучабаьхаб шоай туршален гІулакхашца вай сийлахьйоккхача даьхен сийдаьла эзараш а эзараш а бола къона туршалхой.

Партена ларца, дего хьехарда бІаьш эзараш кагийнахи мехкарийн шоаш ца кхобеш къахьегаш ба коммунизм хьалъярна хоадам беш йолча участкашка. Цар хьалъю шахташи, домнны пешкаши, гидроэлектростанцешни заводаши, мехка къилоседани малхбоалени районашка индустрен гиганташ хьалъю, Сибреглани Казахстанен аренаш карадерзаю, социалистически юрта боалам кхы а чІоагІагІа дегІаоалабарна доккха дакъалоацаш.

Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически союза сийлен отряд я Нохч-ГІалгІайчен комсомольски организаци. Цо дІаболабарах мехка кагирхошта юкъе хІаман кхоа бареи хІама кходареи болам дІаболабелар. Къонача нефтяникаша шин шера кходаьд 45 эзар тонн мехкдаьттеи мехкдаьттан продукташи. Республикан кагирхоша «комсомольски копилка» чу дилад 64 миллион сомал дукхагІа аччха.

Сийлен гІулакхаш хІезига дац республикан школай, дешара заведеней, къахьегама резервани вузийн комсомольцаша, Царех дукхагІа бараш дешабагІарал совгІа боахама культурен хьалъеча хьинаре дакъалоацаш ба.

Шеко яц, комсомольцашеи кагирхошеи дукхха а гІулакхаш ду, хІаьта даьхача толамех кхоачам хулга советски наха тІа дац, къаьстта тахан, ворхІ шера планаца наха дІадовзийта Іалальмате доккха декхараш кхоачашце дезача хаьа. Ворхі шера вай республике промышленностан валови продукци 2,2-ззеи лаккхурГья, дІадахача ворхі шера хиннач.. шоззанел дукхагІа капиталловложенеш ергья халъъа боахаме.

Промышленность дІахо дегІайоагІилна хурда мехкдаьттан, химически, энергетически, машинаш ю, кхачаи промышленностан дегІаахара чотах. Доагама промышленность лакхарча боарам тІа дегІаярца мехкдаьтта доаккхилга 1,7-ззеи, газ — 2,4-ззеи, мехкдаьтта чакхдоаккхилга — 1,5-ззеи лаккхурда, къаьстта сихъ дегІайоагІаргья химически промышленность, электроэнергии йовхала энергии йоаккхилга 1,8-ззеи дегІадоагІарда, машинаш елга — 3,3-ззеи.

Болх бе йолаургья автозапчасташ кхачаи предприятешта оборудованни еш йола, электрифицированни инструментий, электроизмерительни приборий заводаш. Цо торо хулийтаргІа промышленни производствона нохчийн гІалгІайн къамах бола дукхха а къахьегамхой юкъе оза, Іалальмате дукха аччха хьожаду нах чубаха цІеношн культурни-вахара гІишлонашн хьалъярна.

Ше дегІабара боккха гІа боаккхаргба республикан юрта боахамо а.

Уж декхараш кхоачащарна дукха къахьега дезаргда. Партен Нохч-ГІалгІай обком чІоагІа тешаш я хьатІайоагІача семилеткан планаш сийленца кхоачашъярна республикан комсомольцашеи кагирхошеи шоай низаш кходерг ца хиларах.

Оаш, укх слета дакъалацархоша, шоай байракхаш тІа «Коммунистически хьисапе болх бе, деша, даха» аьнна эггара хьалха яздаьрашца яздаьраша, оашоша тІаийца коммунистически декхараш кхоачащарна хадданза къовсам лоаттабарал совгІа, обкомо республикан кагирхой шоашта тІехьа а баьха сийлен гІулакхаш дарга бита беза.

ДукхагІа хийла коммунистически къахьегама бригадаш — берригача адамлен сийрда тІехьле — коммунизм хьинаре хьалъераш!

Сийле хийла коммунистически къахьегама!

Къамаьл йистедоалаш нов. А. И. Яковлевс дийшар ССКП Нохч-ГІалгІай обкомо республикан кагирхой бригадай хьалхарча слетага хоатта моаршал.

Коммунистически яхьа юкъе яхача кагирхой бригадий хьалхарча слете хинначар Нохч-ГІалгІай мехкарча комсомольцашка, комсомолкашка, кагийча нахага, мехкарашка даь

КХАЙКАРАЛ

Нохч-ГІалгІай мехкара комсомольцаш, комсомолкаш, кагий нах, мехкарий!

Іалальмате дикача событешта гарга да вай Коммунистически партена гонахьа кхотаденнача советски халкъо вай мехка экономикани культурани даькъе Іалальмате доккхий хувцамаш даьд. ССКП XXI-ча съезде Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш тІа оттаяь, вай мохк дІахо а дегІабоалабарах йолл Іалальмате йоккха программа чІоагІа могайир берригача советски наха, керда творчески низ белар цо царна.

Комсомольски организацешка чухь хьахиннай керда Іалальмате дика инициатива — коммунистически къахьегама бригадан сийлен цІи яккхара тІехьа лоаттаю яхь. Сийдола патриотически болх дІаболабир Москва—Сортировочная яхача депон къонача болхлоша, 1919 шера май бетта цига хилар Советски мехка эггара хьалха хинна коммунистически субботникаш а.

Вай республике эггара хьалха коммунистически къахьегама бригадан цІи якхха бокъо яьккхар «Старогрознефта» кхоалагІча промысла комсомолан XIII-ча съезда цІерахча участкан Гончаров Анатолий керте латтача коллективо, Грозненски химически завода № 16 йолча цеха «Б» яхача Шевляков керте латтача смено, производственно-товарни конторан электрообессоливающи установкай смено(начальник Борис Васильев), «Красни молот» завода котельщикий бригадо (бригадир Василий Рогожин), крекинг-завода Юрий Смирнова цІерахча установко (начальник Иван Константинович Кисель).

Бригадий члений декхараш коммунистически къахьегама йола ленински идеяш я. Коммунистически къахьегама бригадий закон да: «Коммунистически наькъаца болх бе, деша, ваха!» яха принцип.

Нохч-ГІалгІай мехкара комсомольцаш, комсомолкаш, кагий нах, мехкарий! Коммунистически къахьегама бригадий байракха кІал овтта!

Коммунистически яхьа юкъе довла!

Дахалда коммунизм хьалъеш доалла советски халкъ!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти а цун ленински Центральни Комитет а!

Коммунистически къахьегама завода сийлен цІи яккхар духьа

Химзавода № 17-18 йолча цеха начальника А. Брука даьча къамаьла тІара

1959—1965 шерашкарча семилеткке диаззанел дукхагІа продукци арахецаргья тха заводо. Ше къаьсттача хьалашка болх бе безаргба тха. Йолаш йолча цехий территорен тІа завода керда очередаш хургья. Цхьабаьхьа тхо цу холонаша кхерадац.

Керда доладеннача патриотически гІулакхах радиоца баь хоам хьа ма хеззангехьа а, № 17-18 йолча цеха смений аппаратчикаш, слесараш, лаборанташ, коммунистически сменай цІи яккхара духьа лоаттаеча яхьа гІулакх довза болабелар. Тха цеха комсомольско-кагирхой коллективера 30 процент гаргга бола болхлой сайренарча институташка, техникумашка, заочни аспирантуре, болхлой кагирхой школашка деша багІа. Политически дешара юкъе дукха чуззаб кагирхой.

Коммунистически къахьегама сменан цІи якхара духьа лоаттаеча яхьа эггар хьалха юкъе яхар комсомолка Шмонова Нинас хьалхле лелаю «В» смена. Из хьаллаьцар нов. Зайцев керте латтача механически цеха бригадо, кхыча цехий комсомольцаша я.н. Солтаковас, Дроникакас, Салонецке хьалхле лелаеча коллективаша.

Цу тайпара, цеха ерригa коллективаш коммунистически яхьа чехка юкъе яхар. Собране дийца а дийца, тІаийцар цеха декхараш:

1965 шерашца берригa болхлоша шоай профессиональни говзал лаккхъе: аппаратчикашеи лаборанташеи балха кхо говзали мастераша балха ши говзал Іомае.

Шоай юкъара дешара, культурни, идейно-политически боарам хадданза лакхбе. Ца дешилга ше а ший новкъостий а ца лархІара нийса лерхІа. 1965 шу тІакхоачаш юкъера дешар йисте даккха. Юкъера-технически дешар ховраша 1965 шера тІакхоачаш лакхера дешар йисте даккха.

Маларца, бІеха мотт бувцарца, хулиганалца, къахьегама а производственни а дисциплина йохаеш хиларца цеха берригача болхлоша къовсам лоаттабе. Уж гІулакхаш дохадаьр коммунистически къахьегама цеха члена сийлен цІи лелае йиш йолаш ваи.

1958 шера хинначул феноли ацетони 1965 шера шозза дукхагІа арахеца. 1958 шера хинначул 1959 шера 10 процент дукхагІа продукци арахеца. ССКП XXI съезд хьаелла ди тІакхоачаш планал совгІа 50 тоннал кІезагІа доацаш феноли 35 тоннал кІезагІа доацаш ацетони арахеца.

Технологи, рационализаци, изобретательство тоаяра чотах берригача болхлой къахьегама овсарле хІара шера 10 проц. лаккхъе. Ший балхах мукъа волча хана завода керда очередаш хьалъечеи монтажеи 30 сахьата болх бе.

ХІанз укх сахьата коммунистически къахьегама коллектива цІи якха лоаттаеча яхьа юкъе яхай 23 смена, бригада участок.

Хьокхаме болх беш йола штукатурий бригада

«Грознефтезаводстрой» № 4 йолча СМУ управленен къахьегамхоша чІоагІа дог айдаларца тІаийцар коммунистически къахьегама балхаш. Коллективо дош деннад хІара дийнахь бархІ сахьатг йола балха заданн дилла а кхоачашъе. хІаьта хьабеча балха качество тІехдикал йолаш хилийта. Оаха кхы а дикагІа къахьегаргда, — йоах штукатурий бригадан бригадира нов. Говорос, — планах йоагІачул совгІа 4 процент строй матерна кхое. хІаранена ший говзалца болх хьабе ховрдолаш юкъера образовани а йолаш шоллагІа професси Іомае, ишшта дош деннад коллективо балха тІа производственни дисциплина йолаш хила, харцахьа леларанца, общественни порядок телхаранца мамогта къовсам а лоаттабе, управленеча къахьегамхой рационализацен предложенеех шерра пайда а эцаш, шера 15 эзар сома экономи яла.

Сурта тІа: нов. Говорова бригада балхара йистеаьнначул тІехьа шоаш штукатурка еча зданега хьежаш латт.

И. Плиева тексти сурти.

Коммунистически яхье хьалха латтараш

МОСКВА. ССКП XXI-ча съезде Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш тІа оттаяьча, коммунизман материально-технически база йиллараш йолча Іалальмате йоккхача программо берригача халкъа яхь кхы лаккхагІа айеш, дог гІоздаьккхад.

Щербакова цІерахча даьри деча Московски комбината сновальщиций кагирхой Николай Калинина бригадо, ССКП XXI-ча съезда сийна вахте а этта коммунистически къахьегама бригада аьнна цІи а яьккха декхар тІаийцад.

Укх деношка къахьегама доккхий толамаш доах цу бригадан член йолча сновальщицас Смышляева Лидас. Шера йоагІа программа 24 сентябре кхоачаш а яь, кхы а 84 эзар метар урхал де дош деннад цо.

Сурта тІа: Смышляева Лида болх беш йоал.

В. Гаганова фото. ТАСС фотохроника.

Сийдола болхло

ССКП XX-гІча съезда историческн решенеш кхоачашъярца вай Коммунистически партес Нохч-ГІалгІай автономни кхаметтаоттаьлчул тІехьагІа, ший дай мехка цІа а вена, укх шера июль бетта тха завода пхьоален цехе пхьара гІонча волаш балха вера Германханов Хьусейн. Къахьегам дукха безаш волча цунна массехь дийнахьа шийна ца йовзаш йола пхьара товзал Іомае мегар. Къахьегама хьинар создувлаш вола ший новкъост дукха вехавелар пхьар волча В. Карповна. Ший смейни задаеш 180—200 процент кхоачашъе яьлар цар бригада.

Балха тІера а хьинар долаш а хиларца гучаваьнна нов. Германханов 800 тонна дозал долча пресса тІа болх бе хьожавир пхьоала цеха начальника И. Ф. Войцицке. ГІад а ваха тІаийцар Хьусейна из болх, хІаьта прессовщик волча нов. Савченкоца болх бе а волавелар из 800 тонна дозал долча прессаца оатхалашта кепа етташ.

Шоаш тІаийца декхараш хІара денна кхоачаш а тІехкхоачаш а деш накъа баьхкар уж Сийлахь-йоккха-ча Октябрьски социалистически революцен 41 шу дузача денна. Германханов юкъе волча ерригача пхьоаль цеха коллективанна карара-кара тела завода. Ще байракх а профсоюза заводской комитета Сийлен грамота а елар, Октябрь бетта лаьцача социалистически яхье тІехдика толамаш цо даханах.

ХІанзолца ше даьхача къахьегама толамех кхоачам а ца беш, ший сменах йола заданеш хадданза тІехкхоачашъеш дІаводаш латт Германханов.

Партен XXI съезданна хьалхарча социалистически яхье а этта, денна йола ший заданеш 240—250 процент кхоачашъеш ва нов. Германханов.

— Уж да йоах Германханов, — ССКП XXI историческн съезда аз луш дола къахьегама совгІаташ.

А. С. ДЗОРТОВ,
«Красный молот» заводерча № 4 йолча цеха мастер.

Коммунистически къахьегама яхье эттараш

Производственни - товарни контора ЭЛОУ, участкерча комсомольско-кагирхой сквозной смено ССКП XXI-ча съезда сийна коммунистически яхье а этта шийх коммунистически бригада еш укх лохера балха декхараш тІаийцад: технологически режим лаккхъяра чотах оборудованех рационални пайда эцарцеи къахьеташ организаци оттаярцеи производственни балха план 107 процент кхоачашъе. Мехкдаьттан продукташ, электроэнерги, пар, химреагенташ кхоярца хІара бетта 30 эзар сомал лохе йоацаш экономи ялеи, шоаш болх беш йола оборудовани цІенеи, технически лоаттама тІехдикеи хилийта. КІезига дешар ховлга юкъера цІенцаь дІодаккхара ишшта кхыдараш.

Сурта тІа: Советски Союза Турнайкочун Юрий Смирнова цІерах йолча коммунистически къахьегама установкан бригада — аьрдехьара аьттехьа хьалхарча рядах: смена начальник оператор Козадоев Павел, слесарь Черкашин Юрий, оператор Агапин Николай, оператора помощник Погорелов, шоллагІча рядах: оператора помощник Рыбакин Михаил, слесарь Отроев Федор, оператора помощник Бенько Валентин.

И. Плиева тексти сурти.

Къахьегама толамаш дикагІа доах

Шалински совхоза 2-ча отделенен шурий-товарни ферман къахьегамхоша дог айдаларца къоабалъю ССКП XXI-ча съезде новкъоста Н. С. Хрущевс СССР-а халкъа боахам ворхІ шера дегІаболабара контрольни цифрех ергйолча доклада тезисаш.

Ферман коллективо ноябрь бетта хІара бетташ болча Іаттагара 130 килограмм шури яьккхай, кІаьта яр шу доладелча денз 1640 килограмм яьккхай.

Ферман хьалхле лелаеча доярка-ша Беликова Куснушас, Мусхаджиева Маликас укх шера 11 бетта хІара бетташ болча Іаттагара 2100 килограмм шура а йоаккхаш, шера йола план толаме кхоачашъяьй.

ЧІоагІа дика гІулакх ду хьайбаш лелаеранца хьайбашта, шоай ханахьа доакъар дуллаш, кхий моладеш. Цул совгІа кхозза детт цар доахан. Царгара опыт цІа а йіца 23-ча ноябре денз доахан кхозза детташ я цхьоалагІча отделенен коллектив а. Доахан кхозза дийтта баьлча, концентраташ дукхагІа тел цар доахана. Цу гІулакхо шура дукхагІа йоаккхийт. Нагахьа санна 23-гІа ноябрь тІакхачалехь юкъера лаьрхІача 480—500 килограмм шура мара яьккха еце пхи ди даьлча 600 килограммата кхаьчар из.

ХІанз кастта хургйолча партен XXI-ча съезда сийна шоашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь дика толамаш доахаш ба цу шурий-товарни ферман къахьегамхой.

М. ТКАЧЕНКО.

Нефтяникаша санна

„Назарановски" совхоза тракторни бригадан бригадира В. Котиева къамаьла тІара

ХьатІайоагІача семилетке СССР-а халкъа боахам дегІабарах йола Іалальмате йоаккха план берригa халкъ хьажийта партен Центральни Комитето арахецарах бола хоам, берригача советски халкъо а санна, йоккха деца гІоз хинна тІаийцар тха бригадан членаша.

Оаха кхетаду, 10—11 миллиард пунт ялат даккха юрта боахама къахьегамхой дукха, кхетам болаш къахьега дезилта. Из декхар кхоачаш деш эттира дикагІа къахьега деза кагирхоша, эггира хьалха комсомольцаша а хьегаш.

Нохч-ГІалгІай мехкарча къонача нефтяникаша санна коммунистически къахьегама бригадан цІи якхха къоовсам лоаттабе чІоагІо яьй оаха. Тха бригадан берригa членаш совхоза юртбоахама техникана ремонт еча дакъа лоацаш, шоашта тІаддилла гІулакх цІена деш ба. Эксплуатационникашта чІоагІа эшача ремонтни говзалех кхы тІа а цхьа говзал Іомае чІоагІо яьй.

Оаха чІоагІо яьй сайренарча школашка а специальни заочни дешара заведенешка а деша, юртбоахама техникана ремонт яра план тІехкхоачашъе, цул совгІа, еш йола ремонт дикеи тІехдикеи е, бІаьсти кхаьжа дергдола балхаш дика чакхдахара эша кийчо е. Культурни гІулакхаш леладеш, къахьегама дисциплина лоаттаеш, хьокхам тела декхар тІаийцад оаха.

Ивановерча текстильщикий толамаш

ИВАНОВСКИ ОБЛАСТЬ. Шуйски вІашагІкхийттача ткацкоотделочни фабрикан коллективо, ССКП XXI-ча съезда майоаггІара накъа яха яхь а лаьца, производственни керда толамаш даьхад. Итт бетта чухь планал совгІа пхи миллиони кхо бІаь эзари сом мах бола продукци арахийцай. № 2 йолча ткацки производстве коллективо ший низаца къаьнара оборудовани кердачунца хийцай. 527 простой ткацки станока когаметта АТ-100-5 М яха 378 автоматически ткацки станок оттаяьй. Из оборудовани оттаярах лоархІам боллаш лакхъелар къахьегама овсарле. Нагахьа санна хьалхагІа цхьан ткачихас 6—8 станока тІа болх баь бале, хІанз 26—28 станока тІа болх бу цо. Ден-бийсан 2400 метр гІожа тей ду.

Сурта тІа: кердача автоматически станокашца кийчъяь ткацки цех.

Н. Акимова фото. ТАСС фотохроника.

Безаме болх беш йола коллектив

Гудермесски совхоза 6-ча отделенен шурий-товарни ферме болх беш ба эрсий, нохчий, селий, ишшта кхыбараш а. Боккхача безамца тІаийцар цар СССР-а халкъа боахам ворхІ шера дегІабарна контрольни цифрех ССКП XXI-ча съезде новкъоста Н. С. Хрущевс ергйолча доклада тезисаш. Безаме болх беш йола из коллектив хІанз партен XXI-ча съезда сийна кхы а дикагІа болх беш я.

Бахача наха хьайбай продукташ дукагІа яларна доккха толамаш доах цу ферман доярка-ша. Царех дукагІа бараша шура яьккхарах шера йолз план кхоачашъяьй, хІаьта доярка-ша Майрукаеван. Мудудоваи укх шера йола план кхоачаш а яь, тІадоагІача шера планах болх беш ба. Доярка-ша шоашта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь 2200 килограмм яьккхай, цул совгІа, ер шу чакхдоаллаш 3000 килограммал кІезигагІа хургйоадаш шура яьккха аьнна дош а деннад цар. ХІанз хьайбаш чуоттадаь латташ хьайбаш леладархой шоай берригa низ тІабахийта болх беш ба шура яьккхара гІулакх лохлургдоацаш.

А. КИСЛОВА.

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГIУВ

ОСМИЕВ Хьамзат

Семилетка цифраш ешаш...

Замах шу деш масса йода
Нана-Даьхе,
Хьа болх даькъал бувца лов,
Адам хьогаш йолча фусам —
Коммунизме —
Вахаргволга сона хов.

Малхбоалехьа, малхбузехьа —
Масса метте —
Парте дешаш тахан дувц,
Ха йоа ца еш гIатти, зехьа,
Из кхоачашде
Адамаша наькъаш лувц.

Халкъий хьаькъал, халкъий кхетам
Даьшха, литта
Партес вайна хьалхадоах,
Семилетке хургдар дувцаш,
Цун дешаша
ГIоза кхоане сийрдайоах.

Партес аьннар ханнахь ца деш,
Юкъах дисаь
Моттиг сага йовзаш яц,
— Партес аьннад — хьда да из! —
Йоах хIанз наха,—
Шийла доккхагI тешал дац.

ДоттагIволчун дог гIоздоаккхаш,
Масса хана
Сийрда дош вай парте оал,
Iаьржа моастагI корзагIвоаккхаш,
Матар вугаш,
Ду цо вайна цIена доал.

Лохехь леста шовдаш санна,
Ва тха парти,
Халкъий уйлаш хьогахь лест,
Тешамерча хьа бе ена
Из заман чарх
Даим толам болаш кхест.

Коммунистий парти хилар,
Партех тешар —
Коталоний хьаст из ба,
Къамий шоайла вошал хилар,
Къамий цхьоагIо —
Даьхен чIоагIал цунца я.

Лакхча дукъ тIа яьннай тахан
Нана-Даьхе,
Дерриг дуне цу тIар гу,
Коммунизман гIоза кхоане,
Сийрдаяьнна,
ДIахьежача шаьра гу.

Адамашца дагаовлаш,
Дергдар дувца
Парте иший тIум вIашагIтох,
Семилетка цифраш ешаш
Тахан вайна
Дукха хIама дагадох:

Къаьна, къона зама леташ
Дувлча герзех
Мехка лаьтта дикъа дохк,
Iийша моцал, лойна шелал,
ТIемах баьга
Ийрча баьнна илла мохк,

Вай лелочох дош ца хеташ,
ГIаьра моастагI
Арккъал ухаш вийла ха,
ГIишлош хьалъе моттиг шаьръеш
Болх беш болчар
ГIор тIа белаш йийтта ха,

Биркъа, меца, наб-са доацаш,
ЗIамга, воккха
Турпал хинна лаьтта ха,
Ер тахане дагакхоабаш
Деникинах
Вай даьй майра лийта ха,

Герак маькха виъне екъаш,
Хало йолаш,
Къона Iаьдал даьнна ха,
Турпал воацар вожаргволча
Халча хьал тIа
Массе турпал хинна ха...

Дагайоагий шоана, кIантий,
Заман Iуйре?
Вай ди цунна тара дац,
Даьхен ираз дикагI довза
Вай из Iуйре
Йицъялийта йиш ма яц.

ДIайха хьоцар гIор тIа легаш,
Хала хьадаьр
Бера цIаккха хецаргдац,
Дорха бIаргаш вайга лекхаш
БагIарашта
Из дIахайча хьалхадац.

Замах шу деш масса йода
Нана-Даьхе,
Хьа болх даькъал бувца лов,
Адам хьогаш йолча фусам —
Коммунизме —
Вахаргволга сона хов.

ЧАХКИЕВ Ювсап

Тахан Iа фу ду, са доттагIа

Алал сога, са доттагIа,
Хьа дог гIоза сенца дувл?
Iайха тахан беча балха
Съезда сийна Iа фу ду?
Алал сога, са доттагIа,
Хьай ка тахан сенца йоал?
Хьай мохк тоабеш хье малагIа
Дакъа лаьца тахан воал?
Алал сога, са доттагIа,
Нах мишта бах хьона хой?—
Хьайца вошал, доттгIал дола
Кхыдоа къамаш — лоалахой?
Алал сога, са доттагIа,
Новкъосташца йий хьа яхь?
Вахар денна тоалуш доагIа,
Цунна юкъе Iа фу дахь?
Алал сога, са доттагIа,
Тоалой вахар болх ца беш?—
Айла юкъе когаш текхош,
Наха наIалг кхайкадеш?
Алал сога, са доттагIа?
Хье кхоаненга мишта хьеж?
Кхоане ирзе хургийий теш хьа
ДуIаш дарах, болх ца беш?
Алал сога, са доттагIа,
Гойре чу Iа ийцайий?
Виц ма лелахь Iа тIадоагIа.
Iана кийчо хьога фуй?
Алал сога, са доттагIа,
МалагI кийчо яь ва хьо?—
Воша кхоана хьа цIавоагIа,
Мишта накъа гIоргва хьо?
Алал сога, са доттагIа,
Хьай ха, вахар кхо ца деш,
Хьай къам сийрда далар дезаш,
Вий хьо тахан гIулакх деш?
Алал сога, са доттагIа,
Хьа бераша мишта деш?
Коммунизман уйла йолаш
Вий хьо бераш хьай кхедеш?
Алал сога, са доттагIа,
Хьай зама хьо йовзаш вий?
Хье вол-волча ара, цIагIа
Заман гIулакх долаш вий?

ВЕДЗИЖЕВ Ахьмад

Ахриев ГIапура сийна

(Партизаний илли)

Аренаш дIатовжа,
Ма дека шо лоамаш!
ГIайгIано, гой шоана,
ЦIимхар яьй юхьмараш.
Iоажало хаттанза
Мехкагар воI ва хьош,
Тахнарча гIайгIано
Докъадаь дегаш леш.
Мел ханза эттар хьо,
Тахан хьо таьзет.
Халкъо юкъар лийрхIа
ВоI мехках тахан къаст.
ЦIерю мо кер боагош
Дегашка гIайгIа кхест.
Цун валар лоа ца луш
ГIалгIайче матар лест.
Цун сийна, доттагIий,
Кортош дерзан даха,
Iоажало из вахьарах
Къонахлах ма доха
Цун Iоажал — валар дац,
Цун цIи хургья яхаш.
ГIертарна иший мехка
Ирзе вахар лаха.
Халачох къийхкача
Атта дар нийслуш дац,
Лира ца къийсача
ПаргIате хулаш яц.
ДегIа лоIам лехарх
Толамга кхоачаргвац.
Зовза вар дунен чу
Сий долаш вахаргвац.
Ший вахар сов даьнна
Къастац из вахарах.
Вацар из ше лерхIаш
Дуненах Iаьбарех.
Са мехка шо лоамаш,
Шун хозне езарах,
Ца Iабаш велар из
Шох векха лоамаро!
Духхьал иший цхьан сина
Аьттув цо лийхар бац,
Цун дагахь мехкацар
Безам бовш хиннабац.
Халкъа ираз доаккхаш
Ший вахар кходаьдац.
Мехкага яьхар цо:
Эшшача со хьа ва!
Фу дергда, ишшта я,
Массане кхел хIаьта.
Цхьаккха вац йиш йолаш
Ца ваха цу лаьттах
ГIапур мо иший халкъа
ТIехьале а йита,
Венначун цIи йоргъяц:
ЦIи ют цо иший метта!

ПЛИЕВ Махьмад

Нана

Малагiча таразтIа узар хьогI са нана
Аз хьоцар сай мерза из безам.
Малагiча дешашца хойтар хьогI са нана
Аз хьона сай дега из тешам.
Малагiча дикашца могар хьогI са нана
Сай декхар юхденна хьо вала.
Дашман дог делаш, хьо даим гIозьяьнна
Хургйолаш фу ду аз хьа ала?
Iа сона мел йоаь, йIаьха Iана бийсаш
Аз фу-даь юхъекхар хьогI хьона
Со хьесташ Iа сона, мел даьха уж барташ
Аз маца юхдоахар хьогI нана.
Мел чIоагIа наб яйна, кIаьдвенна со хилча
Хьо духьал къахьийга чу вена.
Iа сона хьоасташ керте кулг дилча
кIаьдвалар ма холац со нана.
Са вахар фу вахар, хьо раьза со еце
Хьа накха бицбенна со вахе.
Хьо йицъяь дунентIа аз вахар каръэце.
Дусалда согI дуне из вахар.
Iа сона мел йоаь йIаьха Iана бийсаш
Со цIаккха йицлург яц хьо нана
Со хьесташ Iа сона мел даьха уж барташ,
Аз кхолха юхдоахарг да хьона.

• • •

ДоттагIал

ДоттагIал дац чайне вена
ВIашка детташ пива мелар.
Сай са санна вез хьо сона
Яхаш, вIаший дегIал ахар.
ДоттагIал дац моаршал телаш
Гаьннар кулгаш лувцар аьнна.
ВIаши чIоагIа бела белаш
Тоама хабар дувцар аьнна.
ДоттагIал дац барцкъан тарра
Дохкаш-эцаш дага дехча.
Муа боацаш ше-ма дарра
Хотталуш, цкъа из дехча.
ДоттагIал да халча метте
ДоттагI хьона хьалха вувле.
Лазар кхийтта висав метта
Аьлча, керчохь ала бувле.
ДоттагIал да гIайгIа — хатар
Ираз санна декъаш вале
Эшаш хуле хьона хьалхар
Ший са даллал денал дале.

ОСМИЕВ Яхьья

Октябран седкъа

Цу Октябран гIоза седкъа
Эрсий мехка хьалбаьлар,
Сийлахь партен нийсхон дакъа
Лоам босешка хьалкхаьчар.
Баьччан хьехам бизза бувцаш
Большевикий парти яр,
Къамий машар вIашагIбехкаш
Новкъост-воша Серго вар.
Эрсий мехка болхлой классо,
Вежарий куле кховдадир,
Октябрца гIалгIай мехко
Рузкъан аьлий лелхабир.
Денгар-денга хозлуш, тоалуш,
ГIоза кхееш ший тIехье,
Октябрца машар чIоагIбеш,
ХьайоагIа-кха вай Даьхе.
Нийсде хIама Октябрца
Укх дунен чу долаш дац,
Хьоца дог ший гIоздаланза
Къахьегарех цхьаккха вац.

ОЗИЕВ Салман

Колхозхой сайре

(илли)

Пандар беций
Хоза лекхар,
Колхозхой цIа боагIа!
Цар оаз еций
ИллегI екар,
Аре кхайкош чIоагIа!
Дийнахь дика
Къа а хьийгаь,
Толамаш совдоахаш,
Ялат аьрда,
Ялат дийга,
ЦIендаь уж цIа боагIа.
Ялат хьувкъар
Безам беций,
Партес кхайкош хилча?
Вай массане
Декхар деций
ГIовттар, цо хьааьлча?
Цун хьалхленца
Халкъан боахам
Сийрда, хоза тоабеш,
Ялат хьувкъаш,
Къона болам
Хьинар айдеш, хьоабеш,
Кхоачашдергда
Вай цун цIерца
Цо хьакхайка мел даьр,
Белгалвоаккхаш,
Ший мекъалца
Воай болх телха мел бер.
Пандар беций
Хоза лекхар?
Колхозхой цIа боагIа!
Цар оаз еций
ИллегI екар,
Аре кхайкош чIоагIа!

ЧАХКИЕВ Саид

Бийсана

Доттагi, тховсар хьо ма леткъа,
Еннай яхаш бийса баьд:
Сигалара сийрда седкъий
Города тIа Iолийгад.
Или даккха дог са доагIа:
Даьхен безам дег чу ух;
ХIара цIагIа, хIара бIоагIах
Кхораш санна лампаш ухк.
Гу трамваеш касто сувцаш...
Волле соца, са доттагI!
Коа тIа баьнна, цхьацца дувцаш
Хайша багIа боккхий нах.
Йоага лампаш-тайп-тайпара...
ГIанахь санна хеталу —
Тикашка дар тхона арар
Доккхча корех бIарга гу.
Оаз я хозаш, гаьнар, йиткъа...
Безамах са дог дизад!
Сигалара сийрда седкъий
Города тIа Iолийгад.

ЛЬЯНОВ Махьмад

Советски сега дош

Аз къахьегаргда. Къахьегамца мара
Вахар сона хетац цхьаккха мах болаш.
ЖIов бе а елла, оаташ лоаман кхера,
Со вода коммунизмангахь никъ боаккхаш.
Со хьаша хинна вена вац сай мехка,
Венавац алхха сискалах варста,
Венав сигленгахь урагI кемаш лехка,
Бетта кер чура даха из цIаста.
Аз бакъду моцагI фаьлгашца дийцараш,
Дунен юхьамараш, къахьегаш, эргайоах.
Iалама нувр тилла, доахаш уж иллеш,
Сай кхоачара мохк аз денна бу хозагI.
Аз техача жIовна кIалхара гIатте,
Сийг седкъа хинна лаьттан гонахьа кхест.
Маьлха Iаькъа санна, сийрда а баьле,
Цо хозалца миллионий бIаргаш хьест.
Готта хет пятилеткаш тахан сона,
Со семилеткаш кхоачашъе волалу.
Тезисаш еш аз. Дего са, гIоздаьнна,
Партес цар тIа хьахьекха никъ къоабалбу.

Юсупов Iалихан

Къахьегамах

Дагадоаллар, де мел гIертар
Iа кхоачашду, къахьегам.
Наха веза къа мел хьегар,
Наха, мехко бу цун хам.
Къахьегачун я вай зама,
Къахьегам ба ираз, сий.
Дезала а ва-кха гоама
Къа ца хьегар. Из саг вий?
Къа ца хьегаш гIертар ваха,
Дер дуаш йоа жуккарг я; —
Хьаьнал бахаш болча наьха
Рузкъах лета наца ба.
Дагадоаллар, де мел гIертар
Iа кхоачашду, къахьегам.
Хьоца ираз шийна лехар —
Из да вахар, из ба чам.

ФЕЛЬЕТОН

Мекхаш-Солса

Солса а цIагIара бераш а кхоабар Солса ши сесаг я. Солса даарах кхоачам беш вац. Цунна малар дукхагIа деза. Малар цо денна ийду. Бакъда дулх-м бетта дика эце шозза мара эцац. Истий балха болх, бераш деша долх. Солса цIенна чIета а белле, гIой мала а меле, карта са бувча пхьегIа тIа, цIогиргах мукх а хьехаш, багара гIаьле ца хадиташ сайранга вода. Картах букъ дIахьийкха зарз еннача цун морача кIиталах дукхача наха юкъе Солса вовза хала дац. Бакъда иккаш-м цун масса хана чу хьежача саг гургволаш къаьга кул. Доша даьча циска цIог санна дола, моажа бос леста Солса мекхаш дукхача хIамах лургдац. Каст-каста цо хьувзадеш, жIалеш цIог мо хьайзад уж. Царна гIулакх цо къаьстта дикагIа ду балха баха мехкарий сайрина цIабоагIача хана. Шийна юхе тIолла уж тIех боалаш цо царга лекха цун бIаргаш къаьстта сийрда-доал, мора бос бола лакха бухари эл-тара кий оагIаро хьажа тIа йоал. Тамаш а яц. Шин сесаго дечох кхоачам хули денна, кхы дер хIама доацаш, мелаш волча Солсана. Маларах дукхха ма доди. Бакъда, мехкарий-м дилла цига хула Солса дика вовзаш, цо ший истий боацор а довзаш, нагахь эзделла сайра дика ца йийцача, кхы цунгахьа дIахьожаш бац. Бакъахьа а бац!

Цхьан сарахь балхара цIавоагIа Халат, салам а денна, сецар Солса вагIача.

— Солса, — аьлар цо цунга, — даьллахь, чIоагIа хьох тамаш ма яьй аз, дилла меле а хул хьо, массаз а укх пхьегIа тIа а вагIа хьо. Сагот лаци хьа цхьаккха а хIама ца деш вагIа. ХIаьта сона дийцар бакъдале, шин сесаго селла болх бешхье а, дика хуле бетта шозза мара дулх а халац йоах шун цIагIа. Деша дагIаш бераш а ма дий хьа. Хувца мегаргъяцар те Iа хьай оамал?

Халата къамаьл сецача цо къамаьл деш а ца социташ ше цIогиргах хьекха мукх цIогарг доаллача аьрда бе деллар Солса. TIакхха Халата бирса дIа тIа а вирза, аьтта кулгана мехкаш а хьувзадеш, — къонах, хьо аьнна ваьннавий, — аьлар Солса,— бакъдар аьлча Iа дувцар хьайна тIадоацар да. Дале а хIанз аьнна ваьннав хьо из. Цкъа дале — со наха хьехам телаш кхийна вац. ШозлагIа дале—шортта цIагIа дIабаха нах боллашехь а балха аххал Iовдал барех а вац. ХIаьта, цIагIа дулх кIезигадукха хилар Iа дувце, тахан укх цхьан дийнахьа хьона са мехкаш хьаьна ца гой а, тха цIагIа диди ца буаш цхьа ди дIа а додац хьона. Наха дувц яхачунга ла ца дувгIаш, массаз а са мекхашка хьежа хьо, цох ховргда хьона тха цIагIа дулх кIезига хул, дукха хул.

ДIахо дувцарех шийна цунгара жIале яннар мара кхы хIама хозарг ца хиларах тийша Халата ший къамаьл цу тIа сацитар.

ШоллагIча дийнахь базар тIа вахача Солса 200 грамм думи ийцар. Ше пхьегIа тIа водаш, дими хьекха мекхаш хьаьн а даь, дилла хьекха из пхьегIашлоатторгачу дIа а билла, хох сискал кхоаллаш мала а менна, массаз санна, пхьегIа тIа вахар Солса.

Халат а волаш балхара цIабоагIа пхи-ялх саг, Солсага салам а денна, кIеззига ха якхха сайцар. ГIаьленаш а увзаш, уж балхах лаьца цхьацца-шишша дувцаш латтача хана едда тIехьа ера Солса юкъера йиIиг.

— Вони! — аьлар цо, картах букъ а теха, цIогиргах мукх хьекхаш вагIача даьга, — Даьра Iа мекхех хьекха дIабилла дими Гошаьр циско, со тIехьа уддашехь а бихьа а бихьа, биа-м биар хьона, — аьнна.

Из шийна хоззашехь а хьал ура йийккхача Солса багара гIаьле Iоежар, ший къайле гучаяьккхача йиIига эгIаз вахача цун басыгаш етталора, къоарзадаь бIаргаш, лелхъ санна тIадаьхкадар.

Ишшта да, шоана дика хиларгаш, шу дикаца дукха дахаргаш, цхьан Солса гIулакх. Кхы бий теш уж мо Солсаш? Жи вари, хьажалаш бий. Бале бахалаш уж, дохьажах йизза гизгаш санна, шоаш болх а ца беш, наха даьр дуаш, дувхаш, молаш баха Солсаш нокъзара. Ма тела царга е салам а е Iалам а!

Мехкари! Шоана юкъе а ба шоана, шоай ей уйла хиларца кIал цаI с кхы совгIа истий болча нахага маьра а ухаш шоай ираз доадераш. Жи вари! Ала царга—ма хила сел Iовдала!

М. ХАШАГУЛЬГОВ.

Критикеи библиографии

„Лоаман илли“

Нохч-ГIалгIай книжни издательствос арадаьккхад гIалгIай дикагIа болча поэтех волча Яндиев Джамалдий стихай «Лоаман илли» цIи а йолаш эрсий меттала дола сборник. Цу юкъе яхай тайп-тайпарча хана язъяьча поэта произведенех дикагIъяраш. Дешархошта шерра йовзаргъя писателе творчество: цун тематика, стихаш язъяра стиль, стихай чулоацам, форма.

Поэто ший стихаш язъеш йола темаш тайп-тайпара я. Цо язду масса халкъашта а, царна юкъе гIалгIай къаманна а, иразе вахар гучадаькхача В. И. Ленина, шийна дукха езача Даьхенах, цун дегах — Москвах, поэта декхарех. Говза язъю Яндиев Джамалдас философски уйлаш йола стихотворенеш, безама лирикан хьакъехьа.

Ший даьй зама дагаеха поэта язду:

Даар ва доацаш,
Вахар ва доацаш,
Цар Iаьржа дуне
Iаьржа каш а дар
Цхьабакъда хьатIаерз сийрда зама:
Дунен тIа тIоа сегар,
Дунен тIа ди даьлар,
Лоаман сийрдаьлар —
Ме даьр Ленин вар.

Из стихотворени халкъан багахбувцама формах язъяь я, хIаьта поэта халкъ дукха дезилга а, ший поэзен хьаст халкъан багахбувцамах цо лоархIилгта цхьаьхьокхаш а я.

Поэта дика хов ший никъ хала болга, цудухьа ший халкъа мамогта дукхагIа пайда бала гIерташ ва из. «Iуйрен уйлаш» яхача ший стихотворене тIа поэто язду:

TIехьа ма виса, чехкле кога
Лоаман кхайкош илли деко,
Iа дунен тIа ца даьр дац хьа,—
Йоах сога детталуча дего.

Ший Даьхех дувцаш, поэто гучадоакх из йоаккха, йIаьхий, хоза хиларах ше дог гIоздаьнна волга.

ГIай доацаш,
БIарга мел ез
ЙIаьха ул хьо,
Ва со кхеваь,
Ва са Даьхе.

Москвал дезагIа хIама дац поэта. Поэт Москве вагIац сагот а денна шаьрача аренашкеи хозача улицашкеи хьажа (цу хьакъехьа-м лоамашка сакъердамегIа хет цунна), из вода цигача Москвана дега чура баркал алар духьа, къахьега цунгара бокъо якхкар духьа, хIаьта, кертте-рча даькъе, ший дог цIенача уйлашцеи кIоаргача кхетамцеи хьалдизар духьа.

«Хьетт» цIи йолча ший стихотворене тIа поэто харцду Iаламо деш дола зе. Лоамашка даша доладелар лоа. Лохехьа ядача моттигашкахьа Iачухьедар дукха лоа, шана галаш, шоашта духьал мел нийсъенна хIама йоаеш. Шаьрача моттиге кхоаччашехьа а юхасецар из. БIайхача малхо дошадир деррига лоа а ша а. Цар низ дIабаьлар. Цудухьа ше хьаотт хаттар: нагахьа санна селла чехка ший низ дIабаргбале, хIана дир токхамо селла дукха зе?

Дика язъе карагIдоал Яндиев Джамалдийна Iаламах йола стихаш. Говза хорж цо Iалама сурташ дахкара эша басараш. Къаьстта дика я цу хьакъехьа йола «ДогIал тIехьа» яха стихотворени. ДогIа сецар, дуне хоздеш я дошоча малха зIанараш, босешка гIолла тоатолаш доагIа, цIаьхха гучадаьннад сигала тайп-тайпара лепаш хоза бесаш дола селий Iад, дог айдеш, дегIа хозахеташ, вахарцара безам совгоаккхаш да фо. Фу хургда цу суртал хозагIа хIама?

Стихотворени йистейоал укх дешашца:

Тайп-тайпара бесаш лепаш,
Эттад сигал Iад.
—Хьежал, да ма вала цун,—яхаш,
ГIаддаха бераш уж.

Вахарцара безам совгоаккхаш я вIашнийсдара хьисаше язъяь «Фийгяха стихотворени. Ялат дика хьувкъарга дог доахаш, наха фийг аьхача лаьтта Iочубол. Сата бIарга а ца гуш ул из цигача цхьа ха яллаца. Наха хьийга къа бахьан долаш, аххан малхо йIовхал енна фийг кIи ка а хиле хьалтIабоал. Мело хьекхача михо эга а беш латт из. Ишшта да поэта илли а. Поэта дега чу хьахинна цхьа ха а яьккхе, лаьчан ткъамашца дIадода из гIетте дунен тIа гIолла.

Поэта гIайгIа е а хов, цхьабакъда цун гIайгIане уйлаш сийрда я, вахара дукхагIа хам байташ я. «Къоанал» цIи йолча ший стихотворене тIа цо язду:

Гурахьа гIа санна,
Лепаргда са керта чеш.
ХIаьта а детталургда са дог,
Са сега бIарг белабеш.

Поэта бIарг белабеш дог детталургхилара бахьан фуд аьлча къона къаваллалца поэт мехка иразо дог гIоздаьккха хургволга, йокъал эттача хана догIанна сутара дола лаьтта санна, даиман вахара сутара хургволга, массаз а из ший халкъаца хургволга да.

Башха хоза а кIоарга маIам долаш а я Яндиева лирически стихотворенеш. Кхалсага лоархIам беш, цун бокъонаш шерьелга дезаш я цун «Лейла», «ЙиIийга» яха стихотворенеш. Поэта деза йоI эхь-эздел долаш, безаме, хьаийна хилар. Ишшта из ца хуле из сонта я, гIожа я аргда. ХIаьта наьха аьла-дит къахьа ма дий. Кхыча стихотворене тIа поэто дех шийна дукха езача кхалсагагара, шийна безаме бIарахьожилга. TIакхха гучадаргда цунна поэта цIена дог, боккха безам, хIаьта цIаккха хувцалургйоаца уйла.

Яндиев Джамалда — виззa дегIавена поэт ва. Вахар хоастадеш, нах вIаши хилийта гIерташ, къаьнарчоа, зенерчоа духьал, кердача, дикагIчоа тIехьа къовсам лоаттабеш я поэта ерига творчество. Поэта декхарех лаьца цо язду:

...поэт
Вай тIехьенга
Вол кхачар кхийре,
Хьай уйлашца,
Хьай иллешца.
Вод дIаяьккхе
Адам дикагI кхеде хьажалахь!

Шеко яц «Лоаман илли» цIи йола стихий сборник вай книжка дешарашта чIоагIа сакъердаме хургхилара.

Доазол дехьара

Бхилая строителий толам

ДЕЛИ. (ТАСС корреспондент П. Кречнев). Советски Союза новкъостаца Бхилае (Мадхъя Прадеш яха штат) металлургически завод хьалъеш болча строителий болх сихбеннаб. ХІара денна дегІаухаш латт гІишло, металлургически завода хьалхарча очередера керд-керда объекташ йистеовл.

Советски индийскин строителаша керда къахьегама толамаш а доахаш хьалъетта яьлар хьалхара доменни пийшк. Из гІишлю йистеялар дездеш строительствон директор волча Сриваствас цІеро ца йоагую тІеххьара кирпишк тІайиллар доменнипийшка тІовна тІа. Къаьнарча индийски Іаьхалах эггара тІехьагІа тІайиллача кирпишканна кІалха дошо эпшаз деллад. Цу деношка тоабаь а баьккха, болх бе болабалийтаб электровоздуходувни станцен хьалхара яй.

Бхилаерча металлургически завода строителашка керда къахьегама толам баккхарах мозаршал а хоатташ, «Хиндустан таймс» яхача газето язду, хьалхара доменни пийшк хьалъетта яьккхари электровоздуходувни станцен яй болх бе болабалийтари «строительствен хьалхара очередь йистеялартахьа баьккха тІа ба» яхаш.

Де Голль Алжире вахар

ПАРИЖ. (ТАСС). 3-ча декабре Іурра французски правительствон керте латта де Голль Парижера Алжиреи Сахареи вахар. Пхе дийнахьа цо бергболча наькъ тІа де Голль накъавоаккхаш хургба тІема министр Гийома, Алжира гІулакхий генеральни секретарь Бруйе, национальни оборонан генеральни штаба начальник адмирал Кабанье.

Парижски газеташа еча комментарешка хьажача де Голль Алжире диаллагІа вахар алжирски дош машарца къоасталелга лерхІаш дац. Печато белгалдеча тайпара из вахар алжирски къаман кортмукъален эскар «бокъонца дохаде».

Буржуазни газеташа гуччахьа дувц Алжире французски эскарий тІема гІулакхаш чІоагІдара хьалаш. «Пари-журналь» яхача газето иштта язду къаьсттача пункташтa сиххеи чІоагІеи тохара «керлача тІема тактиках», цунна раьза волаш ва, газето яхачох, Алжиреркa французски эскарий командующеи Салана меттел вола инарал Шаль.

Еженедельника «Карфура» а иштта йоах, де Голль Алжире вахара керттера дар — «тІема проблема» къастаяра гІулакх сихдар, «тІайтарий еррига бандаш хІалакъелга» да.

Парижски газеташа иштта белгалду цу наькъа де Голль Алжир «экономически а социальни а дегІаяра план кхоачашъелга дІадоладелийта» дезаш волга.

Дукха ха йоаццаш, долаш долча расистски законашта кхы тІа а негрий кхалнах удостоверени доацаш улицагІа ара бовла бокъо йоцаш распоряжени еннай Южно-африкански Союза правительствос. Иштта Кълубехьен Африкера чарех нах ца хеташ уттадеча законаша эгІаза бигаб цига баха миллионаш бола нах. Уж чІоагІа духьал ба «апртеида» политикана (расашта нах бекъар). Иоганнесбурге цу хоарцонашта духьал яь негрий кхалнаьха демонстрацеш хилар.

Сурта тІа: городе Иоганнесбурге правительствон расистски политикана духьал демонстраци еш ба кхалнах.

Чехословацки телеграфин агентствон фото.

ТАСС фотохроника.

Индени Пакистанеи доазон тІара керда инцидент

ДЕЛИ. (ТАСС). «Хиндустан стандард» яхача газета корреспондента Шиллонгера 2 декабре беча хоамах пакистански эскараша тІом соцабе аьнна баь борт бохабир Ассам яхача штатеи Малхбоалерча Пакистанеи юкъерча доазон тІа, Инден лаьтта дов чу а деш.

Ассам яхача штата правительствос Малхбоалерча Пакистана правительствога зулама шоаш чІоагІа духьал хиларах яздир.

ООН-а генеральни секретарага Камбоджан правительствос дахьийта письмо

ПНОМ-ПЕНЬ. (ТАСС). Пном-Пенера беча хоамах, Камбоджан правительствос ООН-а генеральни секретарага Хаммаршельдага Танландо Комбоджан Танландан юкъерча доазон тІа дуккха эскар тІаозар дІахойташ письмо дахьийтад.

Комсомольски актива семинар

Укх деношка № 5 йолча ремесленни училище чакхъяьлар къахьегама резервай дешара заведеней комсомольски актива республикански семинар. Нохч-ГІалгІайчен столице баьхкар училищай комсомольски комитетий секретараши, членаши. Семинара керттера де лаьрхІар—ССКП ЦК ноябрьски Пленума соцамаша маяхха училищай комсомольски организацей болх тоабара наькъаш хьехилга дар.

Семинара хьалхарча дийнахьа комсомольски организацешкара культурни-массови балхаш дувцаш доклад йир къахьегама резервай управленен начальника заместитела нов. Латышевс.

Семинаре къамаьлаш даьча ВЛКСМ Грозненски горкома секретара нов. Косминеи ВЛКСМ обкома секретара нов. Голубовскеи дийцар комсомольски собранеш дика кийчо еш чакхъяха езилга, республике дахача къамашта юкъера доттагІал чІоагІде, кагирхой коммунистически уйланца хьалкхебе безилга, комсомольски актив шерье, ССКП XXI-ча съезда сийна тІапйца дехкараш спйленца кхоачашде дезилга.

ВІаши балха опыт йовзийташ къамаьлаш дир Наурски районерча № 2 йолча училищан комсомола комитета секретара нов. В. Лесниковс, № 5 йолча ремесленни училищан комсомола комитета секретара нов. Овечкина Валентинас.

Семинаре дунен мехкашта юкъерча ГІулакхех доклад йир лектора нов. Бродске.

Семинарах хилар комсомольски актив кхетамца хьалкхеяра дика школа.

Г. ЗАСОРИН.

Первични парторганизацей секретарийн пенгазетий редакторийн семинар

ССКП Первомайски райкоме хилар парторганизацей секретарийн пенгазетий редакторийн семинар.

ССКП XXI-ча съезда новкъоста Н. С. Хрущевс ергІолча доклада тезисаш дІайовзийташ первични парторганизацешта хьалхашка латтача декхарех лаьца доклад йир ССКП райкома агитацени пропагандани отдела заведующес нов Степновс.

Пенгазет мишта кийчде а арахеца а деза дийцар районни газета редактора декхараш кхоачашдьча нов. Галаев Хьасана.

Организационни-партийни болх бувцаш къамаьл дир ССКП райкома орготдела заведующес нов. Семейкина.

Семинаре дакъа лоацаш хиннараш районни газета редакцен а типографен а балхата хьажар.

С. ДУДАРЕВ.

Тоабергба школай болх

☆ ☆

Хьехархошеи даьша-ноаношеи халкъа дешара гІулакх тоадарах дувцараш

Укх шера 16-ча ноябра денз районе хьехархой коллективайн даьйнойн собранешка ССКП ЦК-еи СССР Министрий Советеи «школан вахарцара бувзам чІоагІбарахи дІахо йодача хана халкъа дешара система эргаяккхарахи» долча тезисай проект йийцай. Хьехархошеи даьшаноаношеи дегтІара раьза а хинна тІаийцад из боккха лоархІам бола исторически документ.

Тезисаш ювцача хана школаш эргаяхара хьакъехьа дуккха практически предложенеш йийцай собранешка хиннараша. ЖІайрахарча 7-шерарча школан хьехархошеи Дариальски юртсовета чуйоагІача зІамигача юрташка бахача нахеи ЖІайрахарча 7-шерарча школах 8-шерара политехнически школа-интернат е йоах, цу зІамигача юрташка юхьхьера йийнъ школа дІа а йоаккхаш. Уж зІамига юрташ ЖІайрахьана гаьна а яда, хІаьта цу юрташка тоъал гІалгІай хьехархой а бац.

Мужечарча 7-шерарча школах бархІ шерара политехнически школа яр дех школан хьехархошеи даьшаноаношеи.

Первомайскерча 7-шерашча школах юхьхьера школа а яь, юкъера школа йитар дех хьехархошеи юрта бахача нахеи. Юкъера школа йитар лов царна гІалгІай къаман кадраш кІезига хиларах. Итт класс яьккха кагирхой институташка деша бахача царех халкъа дешара органашка а кхычахьа а балхаш де кадраш хургьа.

Юкъерча школан вахарцара бувзам укх гІулакхашца вІаштІехьбакдарга вай республикан дешара хьалашка хьежача.

Соцкка арадаьнна хинна массане дешара хьакъехьа дола закон а кхоачащдеш дацар республикан цхьаьйолча районашка. Дуккха бераш дар 3—4 классера дІа а даьле кхы деша ца ухаш. Къаьстта дукха яр деша ца ухача берашта юкъе нохчийн гІалгІайн йийнаш. Масала чакхдаьннача дешара шера 5—7 классашка деша багІар Шаьлан районе кІаьнкаш — 356 саг, йийнаш — 56 саг; Ачхой-Мартановски районе кІаьнкаш — 356 саг, йийнаш — 16 саг; Ножай-Юртовски районе кІаьнкаш — 54 саг; йийнаш — 3 саг. Ґеттара кІезига яр 8—10 классашка деша ягІа йийнаш. Статистически хоамех ховш да йийнаш кІаьнкел дуккагІа йолга, цхьаьбакъда дешайгІараш лоархІаме кІезигагІа я. Цудухьа бархІ шерара дешар йистедаккханза дарг ца хиларах дола закон эша аьнна хет сона. Кердача законаца оттаде деза бераш деша ухилга Іалаш ца деш болча даьшаноаношца гІод тохилга. ГІод хьалха хиннача 10 туман меттел шоззахкозза лаккхагІа хила деза. Цу гІулакхо дикка пайда бергба массанега дешийтилга Іалащдарна.

В. СВЕТЛИЧНЫЙ.

БархІ шерара дешар йистедаккханза даргдоацаш хиларах дола закон эшаш да

Халкъан дешара а хьалихувш йоагІа тІехье хьалкъеара а, юкъе дола доккхий кхоачамбоацараш дІадахара хьакъехьа йолча ССКП ЦК-аи СССР-а Министрий Советеи тезисаш хьахьокх мел йоккха йсакхо ю Коммунистически партеи Советски правительствоси кагирхой нийса хьалкхебара. Цунца дувзаденна даГадох бераш школе дешанза даргдоацца хьал оттадара гІулакх. ДуккхагІа дола бераш деша дагІа. Даьшта-ноаношта дика хов шоай бераш деша дезаш долга, хІаьта цудухьа ужаш ГІерт шоай бераш деша ухаш хилийта. Цхьабакъда дешара лоархІам ца беш, шоай бераша дешилга Іалаш ца деш бола даьй-ноаной а нийслу. Цудухьа эшаш да даьшта-ноаношта гІод тохарца е кхыдолча таІаозарца бераш деша ухарцдола гІулакх Іалащдергдола закон. Цу хьакъехьа дикка пайда бир масселлг шу хьалха араьнна хьаннача РСФСР-а ВЦИК-а а ОНК-а постановлени. Цу постановленех бераш деша ца ухийташ болча даьшта-ноаношта 10 тума гІод тохар. Сона хетачох, из закон хІанз къа а деннад, хІаьта кердадаккха а цун лоархІам лакхбаккха а дезаш да. Оттаде деза бархІ шерара дешар йистедаккханза даргдоацаш хиларах дола закон. Из эшаш хилара бахьан вайна гучашийна телаш хинна хьехам, болато тІалувца аьшк санна ший датахьа ІаозацашІ цунах пайда эца ховш йолча хьехархочо Котиевас 1—2 бутт а балалехьа тамашийна дика вІаштІехьа баьккхар дешархошца дешареи кхетамеи болх, хІаьта апрель бетта болх тотташ, НохчГІалгІай хьехархой говзал лакхъяра институтера енача композес: методисташа н.я. Таранухаси Бермусеи Котиевах дика хьехархо хургхилар гуча а даьнна, къурсашка яха кхоачамболаш методика а Іомадаь кердача низаца дІаболабир цо 1958—59 дешара шера ший хьехархой болх.

Котиева хІанз 4-ча классашка хьехаш я, кхычарел дикагІа цунта из болх булургхиларах шоаш тешаш хиларца, школен дирекцеи профсоюзни организацеи шо класс еннай цунта хьеха. Школерча балхах ше мухъа ца хиларах берий даьшаноаношца болх уж школе хьаухаргболаш дика вІашагІ а белла, хІара денна цхьацца-шиншка саг из йолча ца хулаш, царца дешархой балха хьакъехъ цо хьехам ца луш денош кІезига да, цудухьа цун классашка дешархошта дешар хара а деша хьаахара а гІулакх дика латт.

Укх деношка Назрановски РайОНО-ра школен болх тохкаш хиннача комиссес берригача хьехархошта примера з кхувлаш дика а могабир Котиева Лизай болх.

Цул совгІа, комсомолка Котиева дизза дакъа лоацаш, общественни болх беш я профсоюзнин комсомольскин организацешка.

Я. ОСМИЕВ.

ГІалгІай йоІ—къона хьехархо

1958 шера Кантышеверча юкъерча школе дІаболабаьб ший хьехархочун болх къонача гІалгІай йоІа—Котиева Лизас.

Котиева Лиза 1956 шера Казахстане юкъера школа йисте а яьккха, 1957 шера, ше яьча Кантышева тоха цІа а ена, цхьаькка а ди ца доадеш дІаболабир общественни пайдане къахьегам. Хьалхарча деношка Кантышеверча юртсовете счетовод-кассир болхбеш хилар из, из болх дика вІаштІехьа а баьккхар Котиевас.

1957 шу йистедоаллаш Казахстанерех Средни Азереи шоай даьй мехка цІаухача гІалгІай берашта хьеха хьехархой кхоачам боацаш Кантышевера юкъерча школа хилар шийна хайча, дагадехар Котиева Лизайна хьехархой болх бе. Советски паччахьалкхенна а юртарча дешархошта а цунах пайда дикагІ хилгр дагадоагІаш карайнцар цо из селлара бехкбтохкамеи аттабоацеи болх.

Кхетаде ала дац, ханна-къонеи хьехархой балха вІалла опыт йоацаши йолча хьехархочун дешархошцара дешареи кхетамеи болх атта а нийса а вІаштІехьабаьнна дІаболабенна ца хилар. Классе дешархой харцахьа лийлача, лерттІа урокаш ца Іомаеш уж бисача, шийна болх булургбац яха уйла керта чу яйя каст-каста оалар цо хьалхарча деношка:

— Сона булургбац хьехархой болх! Хац сона берашца мишта дувца деза.

Цхьабакъда директора Баркинхоевси, завуча Тарасовси, дуккхача хана болх беш болча новкъосташеи шийна телаш хинна хьехам, болато тІалувца аьшк санна ший датахьа ІаозацашІ цунах пайда эца ховш йолча хьехархочо Котиевас 1—2 бутт а балалехьа тамашийна дика вІаштІехьа баьккхар дешархошца дешареи кхетамеи болх, хІаьта апрель бетта болх тотташ, НохчГІалгІай хьехархой говзал лакхъяра институтера енача композес: методисташа н.я. Таранухаси Бермусеи Котиевах дика хьехархо хургхилар гуча а даьнна, къурсашка яха кхоачамболаш методика а Іомадаь кердача низаца дІаболабир цо 1958—59 дешара шера ший хьехархой болх.

Котиева хІанз 4-ча классашка хьехаш я, кхычарел дикагІа цунта из болх булургхиларах шоаш тешаш хиларца, школен дирекцеи профсоюзни организацеи шо класс еннай цунта хьеха. Школерча балхах ше мухъа ца хиларах берий даьшаноаношца болх уж школе хьаухаргболаш дика вІашагІ а белла, хІара денна цхьацца-шиншка саг из йолча ца хулаш, царца дешархой балха хьакъехъ цо хьехам ца луш денош кІезига да, цудухьа цун классашка дешархошта дешар хара а деша хьаахара а гІулакх дика латт.

Укх деношка Назрановски РайОНО-ра школен болх тохкаш хиннача комиссес берригача хьехархошта примера з кхувлаш дика а могабир Котиева Лизай болх.

Цул совгІа, комсомолка Котиева дизза дакъа лоацаш, общественни болх беш я профсоюзнин комсомольскин организацешка.

Я. ОСМИЕВ.

Тхона бакъахьа хет

Тха районера халкъа дешара болхлойн школашкара хьехархойн чІоагІа дог айдаларца раьза хинна ювцаш ба ССКП ЦК-аи СССР Министрий Советеи школани вахареи бувзам чІоагІбе а дІахо халкъа дешара система дегІайолае а аьнна яь тезисаш.

ХІанзалца хьа юкъерча дешара школен кхоачамбоацарех лархІа дезаш хиннад вахарца бувзач болаш цун болх ца лелар, хІаьта цунга хьажжа къахьегам беза а из бизза дІабахьа а дешархой кхетабеш ца хилар.

Школани вахареи дикагІа бувзам хургболаш дешара система хувдилга, кагирхой къахьегама юкъе озилга — цу тайпара да вахаро хьалхашка оттадаь декхараш. Кхетаде дезаш да къахьетамах оагІув ца увзаш, молларІа хало ловргйолаш вола советски саг хьалкхевар, къахьегамца бувзам болаш школа хиларца мара кхоачашъе йиш ца хилар.

Цудухьа, тхона хетачох, школьни мастерскешка дешархой къахьегам, дуккагІа бале а 20—25 саг волаш группаш а еш вІашагІа болла беза яхилга башка пайдане дац. Тха районера дешархой хІара денна къахьегамца бувзам болаш хургболаш, школешкарча дешархошка хьажжа, школашта 100—200 гектар лаьтта дІатІачІоагІдичъ бакъахьа хет тхона. Цу участкашка дика вІашагІболла йиш хургьа кхашкара болх а, хІаьта школьникаш Іомалургба техника лелаеи хьажкІашта а кхыйолча пропашной культурашта а агротехника лелаеи. Цунга хьажжа йоккха учебно-материальни база, дика мастерскеш, дика кийчъяь дешара кабинеташ вІашагІайохка а вІаш тІехьадаргда.

Тхона массенана гуш да укх шера Эккаж-къонгий юртарча юкъерча школен дешархоша дукха йоккха йоацача площаде тІара 20 тонн гаргга хьажкІаш гулъяьлга. Цо торо хулийт школен дешара кабинеташ, мастерскеши вІаштІехьа яха а цхьаболча дешархошта эша барцкъеи кога гІирсеи эца а.

Тхона хетачох юкъерча политехнически школай дешархоша производстве баьча балхах доагІачох цхьа дакъа царга шоашка дІакхоачаш хилча а бакъахьа хургда.

ССКП ЦК-аи СССР-а Министрий Советеи школан балхах йолча тезисаш тІа йоах, дІахо школаш эргаяхарца, йийІагаш къахьегама юкъеозилга, къаьстта лакхехьарча классашкара уж йийІагаш, дуккагІа школашка чуозилга хила деза. Цудухьа тха районе чІоагІа лоархІам болаш да лакхехьарча классашка гІалгІай йийІагаш дуккагІа чуозилга. ХІанз укх сахьате 8—10 классашка дешаш 65 йийиг мара яц. Цунга хьажжа республике а къаьстта тха районе а национальни кадраш кІезига хилар дага а доагІаш де деза школаш эргайохилга. Цудухьа, тхона хетачох, школаш эргайоахача хана хІанз йолаш йола юкъера школаш тха районе йитача бакъахьа хургда.

М. ГАИТОВ,
Наьсарен райОНО заведующи.

Тха школан мастерской

Дувца ца эшаш, боккха лоархІам болаш я школа вахара гаргаозара хьакъехьа йола ССКП ЦК-аи СССР-а Министрий Советеи тезисаш. Царца белгалду паччахьалкхен лоархІам бола дош—кагирхой нийса хьалкхебар. Цу документаша лерхІ керттерча даькъе бераш къахьегамца хьалкхецелга. Цудухьа хІанзалца сайна доацаш керттара чІоагІа лакхлу школашкарча мастерскей лоархІам. Цу хьакъехьа дикка пайдане хургдар школан болхлоша школай мастерскеш дІахо тоаяра хьакъехьа газетий оагІонаш тІа дувцаре.

Тахан аз юкъаргъя тхой школан мастерской. Тха мастерской дика оборудованеца кІІчъяь-м яц, хІаьта а цу чу тоъала дукха балхаш дейиш я. Мастерске чу я тайп-тайпара станокаш — универсально-токарно-винторезни, фуговально-строгальни, сверлильни, дахчан токарни, циркулярни херх, верстакаш, хІаьта дукха тайп-тайпара йола инструменташ а. Мастерскена оборудовани эцаш школас 1957-чеи 1958-чеи шерашка аччча кхоанзар: 20 бІаь тума дахар цу гІулакха.

Мастерской хьаъеш хинна балхаш дуккагІа долча даькъе дешархошца шоаш дир. Къаьстта дика карагІдаьлар хьакъегам хьехаш волча Корякин Владимир Валентиновича берашта мастерской хьалъяра балхаш дезадалийта. Цудухьа хІанз хоза хетт боккхача безамца кийчъяь мастерской бІаргаяйча. Пенашка хьаттеха йоаях кхерамзен техникаех йола инструкцеш, плакаташ, чертежаш.

Къахьегам хьехача нов. Каракинси дахчах хІамаш елга хьехаш волча мастеро Шаповалов Алексей Терентьевичен станокаш, инструменташ, кхерамзен, техникан бокъонаш йовзийташ йолча занятел тІехьагІа дІахьех берашта эггара оттагІа йола оатхалаш яра говзал. ДІахойолча хана Владимир Валентиновича иштта вІашагІъехк ший занятеш. Хьалхара урок йолалуш (мастерске массаз а шишша урок цхьана хул) 10—15 минута хьехархочо дІадовзийт дешархошта шоаш цу дийнахьа де лерхІар. ТІаккха доска тІа бераша хьае езача хІамай чертеж юл цо, хІаьта цу чертежах хІама хьа мишта е еза дІа а хьех. Бераша боккъонца шоаш де мел дезар кхетадаьчул тІехьагІа мара бокъо лац цо берашта ер е вож оатхал хьае.

ХІара дешархочоа шийна къаьстта болх лу. Из болх язбаь хул специальни карточка тІа, хІаьта е езача оатхала чертеж а хул, эшаш йола инструменташ белгал а ю. Карточкаш хьехархочо хьалхехьа а кийчду. Шийна енна задани кхоачашъяь ваьча дешархочун балха оценка а оттаю, хІаьта цунна цхьакха болх а лу. Цу хьакъехьа нов. Корякинс кхаьстта теркалбу мекъеи болх бе безам боацаш бола дешархой. Ший еррига педагога говзал тІа а яхийта безаболийт цо цу тайпарча дешархошта болх. ХІаьта берашта физически болх безабалийта магар керттерадар а да-кх.

Дешархой балха лоархІам беш В. В. Корякинс оатхал кийъяра меттел дешархочо говзал Іомаяра а оттаю оценка. Цу гІулакхо дикагІа Іомаяйт дешархочунга балха говзал.

Хьаеш йола хІама безхтоккам лакхагІа болаш дешархошка хьяйтарна чІоагІа лоархІаме да бераш еш йола оатхалаш эшаш йолаш хиларах уж дІакхетабелга. Цудухьа В. В. Корякинс берашка кийчъяйт школана эшаш йола хІамаш: ящикаш, зизаш чулоаттаду подставкаш, классни доскаш, табуреткаш, хІаьта ковнашта, жІовнашта, осташта йоккха Іежаш. Иштта школе болхбарна пайдане йола оатхалаш а.

Школе тоъала дика болх вІашагІбелла йола мастерской хиларах вІаштІехьадаьлар школе тайп-тайпара технически кружокаш вІашагІйоккха. Иштта школе толаме болх беш я судомодельни, авиамодельни, приборостроительни кружокаш. Цу кружокашка дукха хоза моделаш яьй дешархошца. Царех цхьаяраш районни а республикански а выставкашка хиннай.

М. ФРОЛОВ,
Нестеровски юкъерча школан завуч.

Ебаш латт сомий бешамаш

Сихбенна юкъара сомий беш дІайогІаш баьхкача Назрановски совхоза Іаьлий юртарча отделенен болхлошта наькъ тІа даьлар 20-гІча ноябре дилла лоа. Кхоачаш хилийтанзар цар дІайогІа лаьрхІа 51 гектар Іажий беш ханнахьа дІаегІа яккха.

— ХІанзчул тІехьагІа ха оттаргья, — аьлар отделене агроном волча нов. М. Дзейтовс, — тІаккха оаха йизза кхоачашъергья 51 гектара тІа оахаш дІайогІа лаьрхІа Іажий беш. Бешамаш дІайогІаш шоай низ ца кхобеш къахьийгар дукхача болхлоша. Дийнахьа 1,5—2 норма йоаккхар Албогачиев Хьажбикара, Бацаев Уматгире, Яндиев МурцІала, Гагиева Лейлас, Евлоева Радимхана а Дугурхана а, иштта кхычар а.

Цу тайппара хьинаре болх бир беш дІайоагІача моттигера С-80 яхача тракторца лаьтта хоарцадеш хиннача тракториста Цуров Саварбикеи цун сменщика Албаков Сулейманеи. Цу тракторца сменни нормах хоарцаде дезаш хиннар 1,3 га йолча цар хоарцадора 1,5—2 гектар.

А. ПЛИЕВ.

Фабрика хьалъе новкъостал эш

Наьсаре хьалъе йолаяьй хІамаш тега фабрика. Цига хургьа барзкъаш тега а тоэду а, иштта кхыйола а цехаш.

Дукха гІишлоний материалаш эш из хьалъярна. Духхьал керттера цхьа корпус хьалъеча а 120 эзар кирпишк, дукха цемент, кІир, иштта кхыйола гІишлонаш хьалъю материалаш еза.

ЧІоагІа тІехьдисад фабрика хьалйира гІулакх. Цхьаьн бетта духхьал цхьа метр лакха мара хьалдоттанзар пенаш. Цхьабакъда, ыланах из фабрика 1959 шера хьалхарча кварталеболх бе йолаяла езаш я. Нагахьа санна хІанз еча тайпара мара гІишлоний материалашца из Іалаш ца йойя, оттаяьча ханна йистеяргъяц фабрика.

ГІишлонаш хьалъю материалаш хьаяла езача организацена шоай ханнахьа хьа ца яларах тІехьа боал из болх. Масала, Наьсаренча «Красный Октябрь» яхача кирпишкаш еча заводо кирпишк хьахецара гІулакх чІоагІа тІехьадоах.

Фабрика хьалъяра гІулакха оарцагІъяла декхарийла я вай республикан сийгача промышленноста министерство.

— М. ДАСКИЕВ.
В. НИКИТИН.

ХІаране кхоачашде деза ший декхар

Укх шера 5-гІча ноябре планах 650 гектара тІа гуйран ялаташ дІадийна йистеяла езаш яр Назрановски совхоза Іаьлий-юртара отделени, цхьабакъда хІанзалца дІайийнар 500 гектар гаргга мара яц. ХІана даьлар Іаьлий-юрта гуйран ялат дІадувлга тІехьа? Ялаташ дІаде доладалалехьа дуккха хьалхагІа оарцагІбаьннабар отделенера механизатораши кулгалхойн шоай еха латта техника тоаяь кийчъе, аьнна. Совхоза центральни усадьберча механически мастерскешка ца оттайича отделенен низаца юхаметтаоттаюлургйолаш яцар еха техника. ХІана аьлча аьшк ца хилча хьае йиш яцар сеялкан дискаш, хьаллаьца йоахка штангаш, деха латта нохараш, 1—2 скоросташ йоацаш хинна ДТ-54 яха трактор.

Цудухьа дукха дехар дир отделенено совхоза администрацегара а, къаьстта инженер-механик волча Льянов Умалатагара а отделенера юртбоахама инвентарь - центральни усадьбе тоаяйта яхаш. Цу тайппара отделене кхоъ мара йоацача ДТ-54 яхача тракторех шиъ еха, болх бергбоацаш я. Царех цхьанне тоае аьнна Іойнга центральни усадьбе латташ бизза бутт баьккхар. Кхаь нохарах цаІ мара оахам дергдолаш дац, пайдана яц сеялкаш а.

Совхоза кулгалхой шоай ледарлонах цхьан Іаьлий-юртарча отделене тІехьабиса Іац гуйран ялаташ дІадера болх. Шоашкара доагІар цар ханнахьа кхоачашдаь хиннадаларе. шеко яц, Іаьлий-юртарча механизатораша гуйран ялаташ дІадерна йола паччахьалкхен план ханнахьа кхоачашъяь хург хилар.

А. ЗЕМБУЛАТОВ.

Редактора зам.
Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерах кинотеатре

Йоккхача зале — «Кхалсага кхел». Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗІамига зал № 1 — «Кхалсага кхел». Долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗІамига зал № 2 — «Кхалсага дхел». Долалу 9.30, 11.30, 1.30, 5.30, 7.30, 9.30.

ЗІамига зал № 3 — «Кхалсага кхел». Долалу 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 5.15, 8.15, 10.15.

«Даьхе» яхача кинотеатре

Шера экран дола керда бос бола художественни фильм «Фордах йола поэма». Долалу 8, 10, 12, 2, 4, 6 8, 10.

Коллективни заявкаш дІанийю сай рийна 4 сахьат даьлча денз 10 са хьат далалца:

Колхозийн гражданийн

ТЕРКАМГА!

НГІАССР-а ГОССТРАХА УПРАВЛЕНЕС ХОАМ БУ, ОБЯЗАТЕЛЬНИ ОКЛАДНИ СТРАХОВАНЕХ АХЧА ХЬАТЕЛА ХА ГРАЖДАНАШТА 1958 ШЕРА 1 НОЯБРЕИ КОЛХОЗАШТА 1 ДЕКАБРЕИ ЙИСТЕЯЛАРАХ.

Хьадаланза дола ахча просрочке дахад, хІаьта низах хьадаккха йиш йолаш да, хІара тІехдаьннача дийнахьа йоал а йоаккхаш: раш дІадала деза:

Санкцеш юкъе ца йолаяр духьеи доагІачул совгІа тІакхеташ дола ахча сов ца далийтар духьеи страхованех доагІаш дола декхараш дІадала деза.

НГІАССР-а Госстраха Управлени.

РЕДАКЦЕН АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора—2-41-23, редактора зам.—2-07-01, партийни вахареи письмойн отделий — 2-25-72, корректорске — 2-30-91.

СФ03397. 1918 шерарча 11-ча августа цІерах йола типографи, Грозный, Революцен проспект, 30/8. Заказ № 7708